Видання Полтавської Спілки Споживчих Товариств.

ВЕСЕЛИЙ ОПОВІДАЧ.

Упорядкував Б. Грінченко.

З ПЕРЕДМОВОЮ
В. ЩЕПОТЬЄВА.

ПОЛТАВА.
Друкарня Спілки Споживчих Товариств.
1919.

ПЕРЕДМОВА.

Цю книжечку—„Веселий оповідач“ зложив відомий український письменник і вчений Борис Дмитрович Грінченко. Він зібрав з народніх уст ріжні жарти, побрехеньки, веселі та дотепні оповідання і зложив з них цю книжечку.

Народився він 1863 року на Харківщині. Ще юнаком почав він цікавитися народнім життям, тужити над тяжкою народньою долею. Ще з того часу полюбив він свій рідний український народ, свою рідну українську мову.

Щоб зробити народу добро, Грінченко поїхав учителем у сільську школу. Вчитель з нього був дуже добрий, його дуже любили і діти й дорослі селяне. Для дітей він складав книжки українською мовою, дорослих закликав до себе, багато їм читав та росказував. А від селян він записував пісні, казки, оповідання, то-що.

Біда була тілько в тім, що за тих часів це все забороня́лося. Росийський уряд не хотів, щоб інтеліґенти (освічені люде) сходилися з селянами, щоб не роскривали їм очей на їхнє життя. Почали косо дивитися і на Грінченка, так що йому прийшлося кинути

вчителювання. Через який час він знову за нього взявся, та й знову не надовго.

Тоді він пішов служити у Чернигівське земство. Там він багато видав книжок, і своїх і чужих, для народнього читання, видавав і наукові свої твори.

Краще стало йому жити після революції 1905 року. Він тоді жив у Києві й багато працював. Його обрали головою Київської „Просвіти“, і він чимало положив на неї своєї праці.

Та на жаль, тяжка праця попсувала йому здоров'я, Грінченко захворів на сухоти (чахотку). А як російський уряд закрив у 1910 році київську „Просвіту,“ то це так вразило Грінченка, що він того року і вмер.

Чимало творів написав Грінченко.

Писав він і великі оповідання і малі, писав вірші, писав п'єси для театру, багато написав і наукових творів. Крім того, як сказано, багато записав він від селян і народніх творів і видав їх у трьох великих книжках. Це він зробив через те, що народні твори мають велику вагу: по них видно, як живе наш народ, як він дивиться на своє життя.

Ця книжечка теж зложена Грінченком з народніх жартів. Зложив її він для того, щоб дати людям розвагу, а до того, ще й через те, що в цих жартовливих творах одбилася вдача нашого народу.

Бо в нашого народу, між иншим, є здатність до жарту: ні один народ на світі не зуміє так до речі, так дотепно та весело чи зложити якийсь жарт, чи пришпилити кому яке призвіще, чи просто скласти якесь оповідання, що всі аж лягатимуть від сміху, а сам оповідач і вусом не моргне. І ця жартовлива вдача ніколи не покидає українця: иноді, серед якого небудь тяжкого лиха, як усі вже й голови похнюпили, а українець про це ж саме лихо таке слівце вигадає, що всі засміються, всім стане легче на серці, і саме лихо здасться зовсім не таким уже страшним. Ця вдача нашого народу зветься по-вченому юмором.

Та можна й те сказати, що ніхто ж не сміється з того, що він любить, що він поважає. Значить, коли народ сміється з чогонебудь, то воно йому здається негарним. Так що, читаючи цю книжечку, треба придивлятися, з чого та з кого вона глузує. Тоді ми побачимо, як у цих жартах видно погляди нашого народу на життя.

Таким чином, книжка—„Веселий оповідач" може дати читачеві розвагу, а разом з тим може навести й на поважні думки, бо в ній видно і вдачу українського народу і його погляди на життя.

В. Щепотьєв.

1. РОЗУМНІ.

Був у батька та син Грицько. От, Грицько пішов на улицю, а злодій заліз у комору. Батько чує, що там щось стука, та й питається:

— Це ти, Грицьку?
— Та вже ж не хто!
— Береш кожух?
— Та вже ж не що!
— Візьми й сіряк!
— Та вже ж не як!
— А може й куцину?
— Та вже ж не покину!

Оглядилися вранці батько з сином—аж зосталися вони так, що нічим і пальця обгорнути. (Валк. п.).

2. НАУКА.

Хотів москаль по нашому навчитися.

От наш братчик і почав його вчити:

— Слухай: як ішов я у Полтаву, то найшов халяву, та пішов на вечорниці, та вдарив об лаву—ось вам, дівчата, на славу! Ну, кажи тепер ти, москалю!

— Как шол я, малий, у Платаву, да нашол галяніщшу, пашол на пасіделкі, да ударіл аб скамейкю: вот вам, девкі, на діваванье-та! (Харьк. п.).

3. ГАРНА ДІВКА

— Ти, дівко, не вмієш прясти.
— Дарма!
— Ти не вмієш і печі топити.
— Та дарма!
— Ти не вмієш і хати вимести.
— Та дарма!
— Ти не вмієш і шити.
— Та дарма ж, кажу!
— Ти не вмієш і танцювати...
— Брешеш!

4. ПАРУБОК-ШВЕЦЬ.

Парубок швець учивсь у місті (у городі). Одного разу він прийшов додому у гостину і був на селі на обіді Сидить він, пишається — мов *ми, просвіщоні* Люде бачуть таке, то й не дивляться на його. То він годі до їх:

— Не вважайте, люде добрі, що я швець: говоріть зо мною, як з простим.

5. ВСЕ Я ТА Я.

Поклекав хазяїн за могорич до себе молотити. Спершу сіли випити.

— А хто — питається він, — по чарці?
— Та хоч і я! — озивається один.

Випив, покректав, утерся.

— А хто по другій?
— Та хоч і по другій я!
— А хто по третій?

— Та чи по третій, то й по третій—знов таки той каже.

— А хто ж, будьте ласкаві, завтра на тік?

— Та що ж це ви?—каже той тоді до других — Усе я та я, а вони й мовчать! Я за себе сказав, а тепер уже на мене дуже важко буде.

6. ШВАЧКА.

— Шиєш, дівонько?

— Шию.

— А пороти скоро будеш?

— Та ось тільки ниточку дошию. (Харьк. п).

7. ЧИМ ЇСТИ.

— Що це ти, бабо, ополоником їси?!

— Та десь, пане, діти кірець занесли.

8. ЦИГАН.

Чоловік заколов кабана, порається вже біля його в хаті, коли ввіходить циган:

— Сала, пане-господарю... чи то пак, добридень!

— Добридень! Сідайте у нас!

— Ах, то-то їстемемо, пане господарю!

— Їстимемо та не всі.

А циган:

— А хіба вас дома не буде?

9. СВЯТО.

— А чому ви, хлопці, не орете?

— Та дядьку, свято...

— Яке свято?

— Чересло й леміш ізнято.

10. РОЗУМНА БАБА

Іде баба на базарь. Іде чоловік:

— Сідай бабо, підвезу тебе!

— Та ніколи, шиночку, шидіти,—треба йти!

Якось він упросив її, сіла вона на віз,— ото й приїхала вона в город. Злазить баба з воза та й каже: Оче диво: і шиділа вшю дорогу, і на бажарі стала.

11. ЗЛОДІЙ.

В одному селі та оброть украдено. Шукали-шукали,— ніяк не могли знайти злодія. І не велика й штука та оброть, та за серце бере, що не знайдеш. Ось отаман і велить зібратися всій громаді. Зійшлися.

— А що ж, чи всі тут?—отаман питається.

— Усі.

— А той тут, що обротьку вкрав?

А злодій не вдержавсь та:

— Тут!—каже.

Зараз його і вхопили!

12. ЗЛОДІЙ ТА САЛО.

Злодій заліз уночі до чоловіка Сави красти сало, увірвався з салом з бантини та й гепнувсь серед сіней. Сава почув та й питається:

— А хто там?

А злодій не дурний був та:

— Саво,—каже,—Саво! Прислав тобі чорт сало!

А Сава:

— Геть з ним! Я з чортами не братаюсь, то й сала їх не хочу.

— Ну,—каже,—коли не хочеш, так двері відчини та підсоби винести сало.

Так той, сердега, ще й підсобив.

13. НЕМА ЧОГО ЖУРИТИСЯ.

Одного разу ксьондз (піп католицький) казав казань (проповідь).

— Не впивайтеся,—каже,—люде, бо за це питимите смолу на тому світі.

Тільки з костьолу (з католицької церкви), а один дядько у крамницю та:

— А всипте мені кавратку смоли!

Дали йому. Випив одну—погано, але ж не дуже; випив другу, розсмакував та й каже:

— Що гірка, то гірка, що погана, то погана, а все нема чого журитися: як втягнеться чоловік, то й те буде пити.

14. ЖИД ВОЯКА.

— А куда ти, Мошку, йдеш?

— А на війну йду.

— Та чого ж так пізно?

— Та ніцого, сце двох-трьох зарубаю.

— А як тебе хто зарубає?

— А кому ж я сцо винен? За сцо мене рубати?

15. СКІЛЬКИ ВЕРСТОВ ДО НЕБА.

Їдуть два добродії з ярмарку. І як п'ять верстов проїхали, так і одпочити треба, бо як п'ять верстов, то й корчма стоїть. От їдуть і збалакалися:

— А що,—каже,—як би його злічити, скільки то верстов до неба?

— А Бог його святий знає, скільки. Думка така, що верстов із п'ять буде.

— Тю на тебе, куме! Та як би туди п'ять верстов було, то там би коршма стояла.

16. ПИРІГ.

Випив подорожній чарку, виняв пиріг і їсть. Коли це заходить у коршму лях з полювання— голодний і холодний. Випив чарку, похожає та все на пиріг дивиться, а далі й каже:

— От у мене жіноча натура: як тільки вип'ю, так і схочу пирога.

А подорожній:

— А в мене така натура, що ніяк не хочеться з ляхом ділитися.

Коли це москаль у коршму—випив чарку, підійшов до подорожнього, та за пиріг:

— А дай-ка, братец, піражка-та!

Уломив більшу половину та й пішов собі.

17. ЖИДІВСЬКІ НАЙМИ.

Жид наймав наймичку:

— Ти з мене,—каже,—галоцко, не багато бери, бо в мене небагацько діла.

— А яке ж у вас діло?

— От бац: устань ранком, підмети хату—та й сядь; винеси сміття—та й сядь; подій корів—та й сядь; наноси води—та й сядь; звари обідати— та й сядь; знову поприбірай у хаті—та й сядь, спряди починків двоє—та й сядь...

І все сядь та й сядь—і ліку сим сідан-ням нема.

— А як узе все зробис, сцо я казав,—тоді обідати. Страва тобі хороса буде: ци зварис картоплі—юска твоя, раки—юска твоя, яйца—юска твоя... А сцо з, хіба мало, як три страви на обід? Де з білсе готують наймитам?

18. ЛИТВИН.

Литвин бився з кимсь та потім і росказував:

— Він мене обухом, а я його лапцьом, лапцьом!... Так що ж би ви думали? Мене повезли, як пана, а він побіг, як собака!

19. СПІВАЧКА.

— Та й погано ж ти співаєш, дівко!

— Еге, погано! Хоч погано, та довго! (Харьк.).

20. НАПУВАННЯ.

— Напував ти коня?

— Напував.

— А чом ж в його морда суха?

— А води не достав.

21. ВОЛИ ВИННІ.

Послала жінка чоловіка сметану продавати. А він ласий був, роз'язав сметану та й хотів їсти. Воли смикнули, а сметана й розлилась. То він тоді.

— От ти й думай через бісових волів: тепер ні до торгу, ні до жінки! (Кролев. п.).

22. ЇДЦІ.

— Ой, жінко, нездужаю! Як би ти мені зварила вареників .. Та не вари сорок, бо не ззім, а звари тридцать дев'ять та великих. . може б я ззів, та чи не одужав би.

— Ох, старий! Як я молодою бувала, то сорок вареників ззідала, а тепер хамелю-хамелю— насилу п'ятьдесят умелю!

23. ГЛУХИЙ.

— Здоров, Тарасе!
— Хлів плету.
— Боже поможи!
— На свині.
— Але ж ти дурень!
— Спасибі!

24. ДОБРИЙ БУДЕ.

— Оце пекла, — бодай катівських рук не втекла!
— Та цить, дурний, то ж твоя жінка!
— Ні, нічого! Як захолоне, то добрий буде.

25. ЧУЖЕ ЛИХО НЕ БОЛИТЬ.

— Їж, кумасю, хліб, хоч позичений!
— Та дарма, кумочку, мені його не віддавати!

26. КОВАЛЬ.

Був собі коваль такий мудрий, що взявся леміш чоловікові скувать, та багато заліза зопсував, перепалив, бо не вмів робити. Тоді й каже чоловікові:

— Ні, чоловіче, скую тобі сокиру.
— Та чи сокиру, то й сокиру.
Кує, кує коваль,—не йде діло.
— Ні, каже,—не сокиру, а серп.
— Коли серп, то й серп.
Кував, кував серп, а далі каже:
— Хай уже швайку!
Покував ще.
— Краще я вже тобі пшик зроблю.
Та роспік шматочок того залізця, що од лемішів зостався, та в воду, а воно—пш!
— От тобі,—каже,—й пшик!

27. НЕВІСТКА.

— Хто винен?
— Та, звісно, невістка.
— Та її ж і в хаті нема!
— Так плахта її висить. (Сумськ. п.).

28. ЦИГАНІВ БАТЬКО.

— Цигане, твого батька піймали.
— Де?
— У коморі!
— Е, у коморі! У коморі хоч кого, то піймають. Ви його у степ пустіть, та й піймайте. (Павлогр. п.).

29. СЛІПЕЦЬ.

— Сліпець, на́ млинець!
— Не хочу!
— На́ два!

— Не бачу,
— На́ три!
— В торбу прп!

30. ДО ЧОГО ОХОЧИЙ.

— Як тебе звуть?
— Михайло!
— А робпти хоч?
— Пехай-но!
— А борщу?
— Не хочу!
— А пиро́га?
— Хоч би й два!

31. ШВИДКА РОБОТА.

Ходив рак сім год по воду, та прийшов додому, став через поріг перелазити,—розлив, та й каже:

— Оттаке горе з швидкою роботою!

32. РОСКАЗАЛА.

— Бабо, де у вас отаман живе?

— Їдьте, серденько, навпростець, а там живе Андрій Швець, а там—круто соб—Кулина Вакуленкова: її чоловіка узяли в москалі;—а там проваллячко, а за проваллячком—гульк: по городу ходить сива кобила, а на призьбі лежить руда собака. Ото, серденько, й отаман живе.

33. ЦИГАН ТА ХЛІБОРОБ.

Циган хліборобові росказував, скільки йому бідолашньому роботи:

— Мені,—каже,—дути!.. кувати!.. ухналі робити!.. на базарь носити, хліб купувати, діти годувати!.. А тобі що?—Ори, мели, їж!..

34. СВІЖА КОПІЙКА.

— Чи був на базарі?
— Був.
— Що ж ти купив?
— Козу.
— Що дав?
— Сім кіп!
— Де ж вона?
— Та продав.
— А за скільки?
— За п'ять кіп.
— На що ж так багато втратився?
— Нічого, що багато—аби свіжа копійка.

35. НАЙМИТ ЛІНИВИЙ.

— Чого ти, наймитку, так рано встаєш?
— Та я то обуванням, то вдяганнячком та й надолужу.

36. НЕ ГУСАК, А ГУСКА.

Ночував перехідний салдат у баби, а як ішов, то гуску вкрав

Наздогоняє його баба:
— Службо. підожди!
— А что, бабушка, мне скажеш?
— Та гуску мою віддай!
— Ах, ти, Бог мой! Его гуска развє? Екой я дурак! Возьмі бабка,—єй-єй думал, что это гусак.

37. ЖИДІВСЬЧЕ МІРКУВАННЯ.

— Мошку покрив би ти хату—затікає.

— Герсти, крити хату! Та як її крити, коли тепер дощ іде?

— Та хто ж каже, що тепер? Ти тоді покрий, як дощу не буде.

-- Герсти, крити хату, як дощу не буде! Та в мене тоді й так буде сухо.

38. А ЩО ТЕПЕР БУДЕ?

Питається пан у жида:

— Був ти у Варшаві?

— Ні, не був.

— Дурень же ти, що не був. А в Парижу був?

— Ні, пане, не був.

— Дурень же ти, що не був. А в Римі?

— І там, пане, не був!

— Дурень же ти, що не був.

— Я й сам, пане, знаю, що дурень.. Але ж я і вас запитаю: чи був пан там, де я свою козу напуваю?

— Ні, не був...

— Ну, герехт! А що ж тепер буде?

39. САЛДАТ ТА БАБА.

Сидить салдат, насипає порох. А стара баба зроду того дива не бачила та й питається:

— А що то,—каже,—службо?

— А ето ікра салдатская,—бреше салдат— с ентово у нас, бабка, виходят салдати.

Тільки салдат з хати, а баба:

— Стрівай же, бісів сину! Не дам я вашій ікрі випложуватися!

Та як ухопить той порох, та в піч його! Як бухне він—так печі мов не було.

От тоді баба:

— Чи не диво ж з салдатами? В ікрі ще салдатиня, а дивись, що виробляє!

40. ЦИГАНОВЕ НАЙМАННЯ.

Наймає циган свого сина у найми:

— Та він,—каже,—добра дитина, та тільки одно з їм лихо--иноді їсти не хоче. То вже прошу вас: як що зноровить часом та їсти не схоче-- не жалуйте, прошу вас, нагая на його. А робити— вже чорт з ним!—не силуйте, паноче!

41. УСЕ ГАРАЗД.

Вертається пан з-за кордону (з загряниці), і стрівае його гуменний на дорозі.

— А що, Іване? Усе гаразд дома?

— Та все гаразд, пане. Одно тільки...

— А що ж там таке?

— Та ніж, пане, ваш складаний поламався.

— Ну, поламався, так поламався—що там балакати! Мабуть хлоці гралися та й поламали.

— Та тількп не гралися, а гнідого коня білували.

— А з чого ж то гнідий згинув?

— Та погнали у місто по ліки та й підірвали.

— По ліки? А хто ж хворий був?

— Та пані нездужали...

— Пані? Що ж вона і довго нездужала?

— Та ні, пане,—усього один день, а другого дня од пожежі і Богу душу віддали...

— Як од пожежі?

— Та так, пане,—як занявся хлів, то все в пана вигоріло—нічого не зосталося.

42. ЗАГАДКИ.

Гуляють люде у шинку та й причепилися до жида:

— Загадуй, жиде, загадок!

— Ну, то й загадок!—жид каже.—А що ж буде, як ніхто не вгадає?

— Та не журися про те! Хто не вгада, той заплатить карбованця.

— Ну, герсти! А що ж воно таке є, що удень чорніє, а в ночі біліє, а ранком синіє?

Думали-думали—ні, не втнуть; довелось оддавати по карбованцю.

— Ну, скажи ж, Мошку, що воно таке?—питаються у жида люде.

А жид:

— Герсти, що то таке? А я почім знаю!

— Е, так вертай гроші!

— А нащо ж так? І я не вгадав—і я сам собі віддаю карбованця.

43. САХАРЬ.

— Та й солодкий же той сахарь!

— А ти хіба їв?

— Та мені росказував цимбалистий, а йому казав басистий, що як вони грали у жидів весілля, то жиди їли,—і такий, каже, солодкий, що аж страх!

44. ДУРЕНЬ ДУМКОЮ БАГАТІЄ.

Лежить циган по обіді та й міркує:

— Ех,—каже,—як на оцій кобилі одурю та візьму бариш, росторгуюся, то куплю хату та хазяйство заведу.

А діти:—І корову купимо!

А циган:—А вже ж купимо—приведе нам корова телятко, а те телятко...

— А я сяду верхи,—син каже,—та й їздитиму на теляткові.

Циган як схопиться, як почне його чухрати нагаєм.

— А не сідай! А не сідай!.. бо спинку зломиш!

45. АБИ ШВИДЧЕ.

Зібрались їхать у ярмарок чоловік та жінка та й сіли обідати. Жінка й каже:

— Їж ти, чоловіче, юшку, а я курятину—аби швидче.

— Добре!

Пообідали.

— Ну, сідай же ти, жінко, на воза, а я верхи,—аби швидче!

Сіли. Чоловік впсмикнув дугу та й гайда, а жінка зосталася:

— Оце ж тобі, жінко,—аби швидче!

46. МОСКАЛЬ-КОСАРЬ.

Ішов москаль на косовицю. Іде і собачку з собою веде.

— Москалю, куди йдеш?

— Касіть!—веселенько каже.

— А собачку ж нащо береш?

— Вот! Што сам не іс'єм, то собачка іс'єст.

Вертається косарь—ледві ноги волоче. Не гаразд, мабуть, косилося.

— Москалю, косив?

— Касіл, чорт менє насіл!—і голосу не одведе.

— А собачка ж де?

— Іс'єл! (Харьк. п.).

47. ВАРЕНИКИ.

Вернувся салдат на кватирю з муштри пізно і просить їсти.

— Оттам,—каже господиня,—у печі в макітрі,—витягни сам.

— Да я, может, перекіну?

— Бери, бери—воно не розіллється,

Витяг салдат вареники.

— Да как же єво єсть?

— Та бери в руки та й їж!

— А как же оно прозивается?

— Ат,—каже,—жери мовчки собі!

Попоїв салдат, аж пальчики облизав, та тоді:

— Хараші, бабка, твої жерпмовчки,—жаль только, что маловато.

48. ЗЕЛЕНИЙ ДУБ.

Сів батько з двома синами обідати у лісі.

Узялися до гарячого борщу. Покуштував один син—пече.

— Та й дуб же!—каже.

І другий син покуштував:

— Та ще й зелененький,—каже.

А батько заслухавсь, про що вони балакають, як сьорбоне тоді повним ротом того борщу, як підскочить:

— А щоб же ви, спнки, на тому дубові повисли!

49. БАБИНИ ГОРОБЦІ.

— А скільки ви, бабо, піймали горобців?

— Оце, синку, тільки оцього піймаю, та ще дев'ять зостанеться,—то й буде аж десять.

50. ЛІЧІННЯ.

Їдуть з ярмарку.

— Тпру! Стій! Давай, жінко гроші лічити! Кажи, куди поділа?

— Та що це тобі, чоловіче, так здалося, щоб усе гроші лічити! Ну от: копу за сіль, копу на сіль, та за копу соли купила, та копу з кумом пропили—от і гроші всі!

— Так! А гей, воли!

51. НОЧЛІЖАНЕ.

Покрали коней, а ночліжане бачили. От їх на допит.

— Ви винні!—кажуть.

А вони:

— Не знаємо ми нічого! Правда, що ми ходили де-що і гомоніли про що, тільки, коли ми хоч що, або або-що, то нехай нам чорт знає що—от що, а не то-що! А ви кажете, щоб ми там що-що, або або-що

52. ТЕСТЕВІ ДАРИ.

Як оженивсь я, то дав мені тесть у придане торбу с сьома перегородками: на хліб і на вихліб, на пшоно й на випшоно, на сіль і на високіль...

Та дав іще кобилу таку, що як положити на віз сім мішків порожніх, то з гори ще й біжить!

53 МАЛО ЇСТЬ.

— Ти, бісового сина дочко, по десять разів на день їси! І хліба тобі не настачиш!

— Де ж там по десять разів! Усього по тричі!

— А злічи, сяка-така!

— Снідала-обідала,—раз їла; полуднувала-підвечіркувала—два їла; вечеряла-повечіркувала—три їла. От і все!

54. УГАДЬКИ.

У мене,—каже циган,—три сини, та всі три угадьки: як скаже один, що буде дощ, другий, що хмарно, третій, що соняшно—так котрий і вгада.

55. БДЖОЛИ.

Заліз циган на пасіку бджоли піддирати. От чи підідрав, чи ні,—коли це хазяїн прибіга з людьми та до цигана:

— А що ти тут, такий-сякий, робиш?

Та як заходились його періщити—насилу вихопився циган Тоді як побіг... А люде гукають:

— А що, чи добрі, цигане, бджоли?

А циган:

— Хто їх зна, чи вони добрі, чи ні! А що мед,—то тяжко солодкий!

Та знов бігти!

56. ЦИГАН НА МОРОЗІ.

Довелося бідному циганові, що ніде й погрітися, а зіма була люта. Загорнувся він у неретку (сіть така), сидить, ухналі зубами кує. А далі й каже, показуючи пальцем крізь очко:

— Се ж то тут холодно, а як же воно там?!

57. ТІСНОТА.

Раз їхав чоловік великим шляхом та проїздив поуз верству: коло верстви дорога була накочена, то якось він і зачепився. От став тоді, чуха потилицю та й каже:

— Яка ж то тіснота, що ніде й возом проїхати.

58. ГОЛОДНИЙ ЦИГАН.

Прийшов циган до чоловіка, три дні нічого в роті не було, сем'я сидить голодна, а тут жінка хліб з печі виймає, борщ на припічку булькотить. Циган каже:

— Кипи-кипи, борщику, будем тебе їсти!

— Будем їсти, та не всі,—одказує хазяїн.

А циган:

— Хіба ти не хочеш?

Коли циганча прибігає, бачить: на лаві хліб парує... а попросить сором

— Ідіть,—каже,—тату, обідати!

— Обідайте собі сами, а я з добрими людьми побалакаю.

Циганча не йде, кличе вдруге, втрете... Як ухопив циган хліб, як шпурне їм у циганча...

— Нічим мені тебе, сяка така дитино!..

А циганча за хліб та додому. (Київськ. п.)!

59. ХИТРИЙ.

Пішов один чоловік позичати воза, а той, у кого він позичав, помітив уже його та й каже:

— Та я б тобі,. сину, дав та ти, орючи, як рубаєш що, або притісуєш, то далеко дуже од воза одходиш

— Е, ні, дядечку, їй Богу! що рубаю, то все до колеса.

— Тим то, як я тобі давав той раз воза, то все обіддя було порубане! Іди ж собі та більш і не навертайся! (Полтавщ).

60. ДИТИНА З ПЛАЧЕМ.

Одного разу їхали два купці і заїхали на заїздний двір, а двір держав чоловік простий. Позносили ото вони з воза свої клунки і просять хазяйку, чи не можна достати кавунів та динь.

— Чом не можна?—Можна!—каже хазяйка.

От вона й пішла по кавуни, а хлопчик років п'яти зостався дома і давай ото кричати, що мати не взяла його з собою. А хата поруч із тією, де були купці. Ото він кричав, поки втомився, тоді замовк.

От один купець,—бо їм обридло, що він кричить,—і каже:

— Ну, слава Богу, перестало!

А хлопчик, почувши:

— Еге, перестало! спочину та й знов буду (Полтавщ.).

61. СТАРШИНА.

Раз обрали собі люде старшину. От і запишався новий старшина; зробився такий пановитий, що й підступити до його страшно. Сидить якось новий старшина на рундуці і бачить, що хтось їде селом. Погукнув старшина на свого небожа:

— Біжи мерщій та спитайся, що воно за птиця така їде через моє село.

Кинувся хлопець миттю доганяти: біжить та гука на проїжжачого, щоб підождав. Стало. Підбіга хлопчик.

— Чого тобі треба?—пита проїжжачий.

— Та наш новий пан-старшина звелів спитати, що ви за птиця така тут їдете?

— Скажи своєму новому старшині,—озвавсь проїжжачий,—що і ти дурень, і старшина дурень.

Вернувся хлопець. Старшина пита:

— А що?

— Та то якийсь знайомий.

— Як?

— Та так: і вас знає, і мене знає.

— Як же він знає?

— Та казав, що й ви дурень, і я дурень.

Замовк старшина. З того часу вже нікого не питався. (Катеринославщ.).

62. МАЧУХА.

Обділила мачуха двох своїх пасинків кожного цілим пиріжком, а синові ні одного не дала, та й каже пасинкам:

— А ви же дайте моєму синові хоч по половинці (Харьківщ).

63. ЛІНИВА БАБА.

Була собі стара баба; жила вона удвійці з онукою, та не було у їх ніякої худобини, тільки собака та кривобока хатина. Бідували вони на світі більш за ліньками. Поки онука була мала, то баба ходила на заробітки, копала ріпу, й харчились навіть усю зіму. А це як онучка дійшла до літ, то й того не стала робити: зовсім стара лінується. Кличуть у-осени люде копати ріпу, а вона й сама не пішла, і онуки не пустила.

— Нащо мені,—каже,—ріпа?. В-осени онучку заміж віддам, собака здохне, а сама як небудь; то в зятя, то в родичів переживу зіму.

Але збігла й осінь, прийшла зіма, а собака не здиха і онуки ніхто не бере заміж, а їсти вже нічого. То оце тільки зачує було стара, що віконницею вітер стукає, то зараз:

— Вийди лишень, унучко, на двір: старости прийшли.

Аж там нікого нема. Ждали, ждали, а тоді баба й каже:

— Ні зять онуки, ні чорт собаки не бере! Хоч би вже який діявол на ріпу покликав!

64. РОЗМОВА.

Іде чоловік шляхом із торгу, а другий йому назустріч:

— Здоров!
— Здоров!
— А що?
— Бичка.
— А де?
— У базарі.
— За скільки?
— За сім.
— Прощай—соб, гей!
— З Богом—гей! (Київщ.).

65. КОМУ ВОНЯ, КОМУ ПАХНЕ.

Купив чоловік дьохтю аж на три злотих та й несе його вулицею за мотузок, що причеплений був до мазниці. Ще не далеко відійшов він од крамниці, коли це той мотузок—тріcь! і увірвався; мазниця гепнула на землю, і дьоготь потік із неї. Біда чоловікові! За останні гроші купив, а тут така шкода! Давай він збірати той дьоготь пригорщами. Де не взявся купчик, ішов поуз, та, порівнявшись з ним, і давай лаятись:

— Ех, ти, хахол! навонял сдесь дьогтем!

— Еге, тобі він воня,—озвавсь чоловік,—бо ти грошей за його не платив, а я заплатив за його три злотих, то він мені пахне. (Катериносл.).

66. ЦИГАН-КОСАРЬ.

Наняв чоловік цигана сіно косить і назначив йому ціну, яка вже там була, і харч. От той

вийшов косить, та й пролежав увесь день у лісі. Над вечір прийшов:

— Уже скосив!

От повечеряв, узяв гроші, та ще й просить сала, а чоловік не дає; він і каже:

— Ну, не дав ти сала, щоб же твоя трава встала!

Коли піде хазяїн на другий день—аж трава й стоїть.

— От каторжний циган!.. Щоб було мені йому вже той шматок сала дати, а то пропала робота. (Київщ.).

67. РОЗБІЙНИК ТА ЖИДИ.

То був собі один розбійник з хлопцем, та бачить раз—їдуть жиди. От він і каже хлопцеві:

— Візьми булаву та перестрінь тих жидів і скажи, щоб гроші віддали.

Хлопець пішов, став на шляху та й каже.

— А давайте гроші!

— Гирсте, які гроші?

— Мені,—каже,—звелено, щоб усі віддали.

А воно таке мале, хоч і з булавою на плечі, то жиди й не дивляться.

А той розбійник тим часом зайшов та й став за дубом, та виглянув звідтіль і булаву свою оттаку здорову показує та й каже:

— Віддай, виддай йому гроші!

Тоді жиди:

— Ну, оттакому козакові, то й гроші віддати, а то—чорт знає кому (Київщ.).

68. ПОТОЦЬКИЙ ТА ІВА.

А то був дуже багатий пан Потоцький. І в його підданий Іва—і Потоцький його дуже любив: куди, було, сам їде, то вже Іва з ним. Прийшли іменини Потоцького. Іва приходить:

— Моє вшанування, ясновельможний грапе!

— Моє вшанування, Іво!

— Поздоровляю ясновельможного пана грапа з іменинами!

— Ну, спасибі, Іво, що не забув!

Виніс йому дуката (три рублі) і дав.

— Ну, а твої іменини, Іво, коли? Я до тебе прийду.

— І! що ви, ясновельможний пане, жартуєте!

— Ні, Іво!.. А що ж ти мені даси, як прийду?

— Та в мене, ясновельможний пане, нічого немає,—що я вам дам?

— Е, вже ж так: я тобі тепер, а прийду—ти мені повинен дати...

От, Іва собі думав, що Потоцький жартує: пішов собі та й забув. Приходить той день, що сказав: Івана там якогось .. Потоцький приходе:

— Здоров, Іво, з іменинами будь здоров!

— Спасибі, ясновельможний пане!

Сів Потоцький, балакає. Сидів-сидів—не дає Іван нічого.

— Ну що ж ти, Іво, мені нічого не даєш?— каже Потоцький.—Ти—мій мужик—прийшов до мене, то я тобі дав три рублі!... А я грап, ти повинен мені дати п'ятнадцять.

— Де ж я вам їх, ясновельможний пане, візьму?

— Де хочеш бери!
— Та в мене нема, милостивий пане!..
— Е, лайдак, галган! коли нема п'ятнадцять рублів—верни мої три!

Іва—нічого робить—вернув. Потоцький узяв і пішов додому. (Поділля).

69. ПОТОЦЬКИЙ ТА ЖИД.

Приносить жид до Потоцького петрини і померанці: чи не купе ясновельможний пан?

Узяв Потоцький три штуки.

— Що ж тобі за їх, жиде?
— По десять грошей, ясновельможний пане.
— Що?
— По десять грошей дасть ясневельможний пан...
— Гей,—гукнув Потоцький, поведи його, покажи йому палац!

Козачок повів по палацу жида. А там палац—то так, як та церква! По стінах патрети понаписувано...

Обводив козачок того жида по всьому палацу. Вернувся.

— А що ж гроші, ясневельможний грапе?
— Що?! дурню, жиде!.. А за віщо ти, невіро, дивився на палац?.. З тебе слідує пів рубля, а я з тебе тільки тридцять грошей узяв... геть! жени його!

Так жида й прогнали. (Поділля).

70. ПОТОЦЬКИЙ ТА ЛЬОКАЙ.

Потоцький був дуже справедливий: вже що зробить, то зробить яку там капость, а що спра-

ведливий, то так! І не любив, щоб дурно його пропадало,—бо й скупий таки був. От і дає він своєму льокаєві що-дня рубля на вино: де хоч бери—пляшка щоб йому вже була до столу.

Тільки одного разу обідав Потоцький та й не допив півчарки: хотів вивірити льокая. Сідає Потоцький другого дня обідати, подає льокай йому знову цілу пляшку. Грянув на його Потоцький:

— А де вчорашнє вино?

— Яке, ясновельможний пане?

— Як то яке? Що я вчора не допив!

— Не було, ясновельможний пане!

— Як то не було? А, лайдак, гунцвот,—брешеш!

— Там тільки на деньці, ясновельможний пане, гуща зосталася, півчарки...

— Подавай мені гущу, щоб було півчарки... подавай галгане!

Льокай—нічого робити—поставив йому за свої гроші ще пляшку. Потоцький узяв, одпив собі півчарки та й каже:

— На—це твоє! мені твого, дурню, не треба!

І віддав йому назад цілу пляшку.

— Та гляди, щоб ти мені не плутав, дурню—не займав панського добра, а то я тебе батогами одшмарую! (Поділля).

71. ПОТОЦЬКИЙ ТА ЛІСНИЧІ.

У Потоцьких ліси є й тепер здорові, а тоді ще більші були. У його були там і лісничі, і курені. То єві ж: панський ліс—крадуть та й продають.

От, довідався пан Потоцький, що так його ліси переводять:—„Стій же, я вам дам!" А льокай, що з ним їздив, і підслухав та тим:

— Стережіться,—каже,—братця, бо Потоцький дочувся, що ліс продаєте, то казав, що швидко приїде до ліса оглядати.

Ті лісничі, як почули, мерщій позгромаджували свіже гілля, свіжі пеньки снігом поприкривали—і ждуть уже Потоцького.

Коли піднялася така хуґа: світу не видко—мете!.. А в лісі аж виє. Бачуть: під'їздить якийсь чоловік до куріня,—кобеняком нап'явся, у простій одежині Зліз з санок; а ті зараз і пізнали вже, що то сам пан Потоцький, та й нічого...

— Здорові, люде добрі, пустіть коло вас погріться!

— Сідай, грійся,—кажуть.

От посідали всі біля багаття, і пан Потоцький з ними,—балакають. Потоцький і каже:

— Продайте, хлопці мені дерева.

— Що? як то: панське добро та щоб ми продавали?! такого доброго пана?..

— Я вам,—каже,—і могоричу поставлю.

— Могорич, — кажуть, — станови — вип'ємо, а дерева не продамо: ми панського добра стережемо як ока!

Виняв Потоцький з саней боклаг горілки—так, може, відрі дві, поставив. Сидять, п'ють... То бач, він хоче їх підпоїти: сам там півчарки вип'є, а їх напуває... Та мужика одуриш!

Попили ту горілку; він таки лізе:

— Продайте, хлопці!

— Та раз тобі,—кажуть,—сказано, невіро, що панського добра не продамобез пана!

Він знову:

— А може б ви, хлопці, продали?..

— Гей хлопці!—гукнув отаман:—а візьміть лиш його—чого воно оця невіра сучиться?

Хлопці так і розіп'яли Потоцького, та й давай шкварить. . Ушкварили йому, може, з півсотні.

— Ото, щоб ти не підбивав добрих людей на зле діло! Їдь, та нікому й не кажи!

Потоцький знявся—поїхав, та вже нікому й не хвалиться, чого заробив.

Потім того збірає він усю свою службу.

Зійшлися всі. От він велить позвати:

— Позвіть мені отакого—отамана і отаких—лісничих!

Тих кличуть, а в їх уже й душа похолола... „Оце буде!"—думають.

Прийшли, поздіймали шапки:

— Здорові, ясновельможний пане! Чого ясновельможному грапові нас треба?

А Потоцький поздоровкався з ними та й каже:

— Кажуть, що до вас приїздило дерева з мого лісу купувати?

— Приїздило, ясновельможний пане, приїздило!

— Що ж ви йому сказали?

— А що ми йому сказали, ясновельможний грапе? сказали—не продамо: ми панського добра стережемо, як ока!

— А він вам що?

— А що, ясновельможний грапе? Горілкою хотів підпоїти...

— А ви ж що?

— Горілку випили, а його батогами вибили!

— Ну, добре, добре! так і треба панського добра стерегти! От же вам за те, хлопці, по дукату! (Поділля).

72. ЦИГАНОВА ВІРА

— Цигане, якої ти віри?

— А тобі якої треба?

73. СКІЛЬКИ ГОД.

Як же мені знати, скільки мені год? Як родивсь, то без пам'яти був; як ріс, то розуму не мав, а як уже до розуму дійшов, то тоді б то й лічити, та багацько літ уплівло.

74. БРЕХЕНЬКА.

Як був я ще парубком, а дід тоді ще невеличким був, а батька ще на світі не було, то дідусь було питається:

— А що будем, сину, робити? зіма холодна.

То я було діда ражу:

— Поїдьмо,—кажу,—дідусю, в ліс та нарубаємо дров

— Поїдьмо, так і поїдьмо!

А в нас бичечки невеличкі собі були, так, можна на пригірщ було взяти. Поїхали в ліс. Дивлюсь, аж ломачча така велика купа! Я стук сокирою в те ломачча! а ведмідь звідтіля, з того ломачча! Коли я в те ломачча, аж там шестеро зяєць. Як узяли ми з дідом, то дрюччам на віз

не скотили, та вже я ледві не ледві в шапку забрав: такі великі.

Ото приніс додому. А в нас, як на те, правда, свиня квоктала. От я підсипав під ту свиню, а вона й вилупила мені шість волів, так як соколів. Тоді вже як узяли ми з дідом тими волами поле орати та хліб сіяти... та і вродило ж добре! Вийдем було з дідом на поле, то те чуже, а те не наше; те чуже, а те не наше!..

Як узяли ж ми женців збірать, так, Боже мій милостивий! що то ми того женця зібрали! аж одну бабу!.. Як понажинала вона нам кіп!.. Боже милостивий, скільки кіп!

А дід покійник і питається в мене:

— Де ж ми, синку, будем скирти складати?

А я кажу:

— Аже ж у нас комін великий; то на коміні скирти складемо, а на печі молотитимем.

Як же вклюнулась та проклята кузька, миші, та так же вклюнулася! А в нас, призпаться, кіт добрий був. Як махнув він по комену, як ударить хвостом, а наші скирти та в помийницю!...

А тут уже й батько підріс. Так мати, було, все любить молоко парене, а ми все кисле. То мати, було, по селу парить, парить, а ми в запічку киснем-киснем. А батько, правда, рибалка добрий був: кине удочку в чужу будочку, то й тягне коли не кожух, то свиточку.

От ми й розжились. Так батько каже:

— У тебе мати вмерла, а в мене жінка, то поставимо обід.

Як узяли ж ми збірать людей на обід, та з такою умовою, щоб була своя ложка, і хліб, і сіль. От як найшло народу, так, Боже милостивий!—аж два чоловіки. Так батько й каже:

— Засолим же оце озерце, то виїжте щербичку, а на споді буде рибка.

Так ті люде не здякувались.

75. ВЕЧЕРЯ.

— Уставайте, тату, вечеряти!
— А хліб же є?
— Ні, нема.
— Вечеряйте ж, дітки,—я розіспавсь

76. ГОСТЮВАННЯ.

— Е! як я в їх була, то там мене гарно приймано: так просили, так не пускали...

— Та куди ж не пускали?

— Та до їх у хату.—А так приймали, так приймали—все з столу... Так ми посиділи на покуті—знадвору... та й додому пішли

77. ПОХВАЛИВСЬ.

— Ех,—каже парубок, танцюючи,—ех, штани ж мої, штани сині, а ще двоє дома в скрині.

— Так скинь же мої, вражий сину, коли в тебе є свої!—каже його товариш.

78. НЕСЕТЬСЯ.

За кріпацтва ще пан один служив десь у місті, і прислано до його чоловіка з його слободи.

— А як же справляється там новий оконом?— пита пан того чоловіка, що приїхав.

— О, то-то пане, несеться!

— Ну що ж? як?

— Все, пане, знизу поли надрізує, та плечі латає.

79. ПІШЛИ ВГОРУ.

— Цигане, он твого батька повісили.

— О! пішли наші вгору!

80. ХВОРИЙ.

— Шо це тобі синашу, сталось? Чи то в тебе хвороба яка, гнітючка, чи що? Бо ти ж таки нічого не їси. Чи їв ти сьогодня що?

— Ні, тату. Тільки дали мені мати уранці хліба окрайчик, та черствий дуже; от я хотів розмочити його у відрі з водою, та не бліз,— так я його сухим і згриз. Більше нічогісенько не їв.

81. ХВАЛЬКИ.

Купив собі чоловік нові чоботи, жінці перстінів, а дочці сережки.

Настало свято, усі і повбірались у новеньке.

Коли це заходе якийсь гість.

Чоловік сів на покуті, човга ногами, — виставивши нові чоботи; сам хату озирає, а тоді, ногою показуючи (щоб чоботи бачили):

— А чом це у нас,—каже,—хата не метена?

А жінка вставила поперед себе руки, розпірчивши пальці, щоб перстіні видко було, та й каже:

— Чи я ж не казала?

А дочка замотала головою так, що сережки зателіпались, та собі:

— Оце лихо! скільки ж разів її на день мести?!

82. ДУРНІ ПРОДАЖНІ.

Одному чоловікові та треба було у місті купити дьохтю. От, не потрапив він куди треба, та й зайшов у таку крамницю, де всякі хвиґимиґи продають.

Увійшов, мазницю поставив біля ніг та й дивиться.

А в крамниці тільки один крамарчук, і питається він того чоловіка:

— А чого тобі?

— А дивлюсь,—каже чоловік,—що тут продається.

— А тобі ж чого?

— Та мені дьохтю.

— Та не дьоготь же, а дурні, дурні, дурні тут продаються.

Подививсь чоловік на його та й каже:

— Оце ж як тих дурнів здорово купують—тільки один усього й зостався...

83. НЕОДНАКОВА МІРА.

Невдала жінка напекла негарного хліба та вже й підлещується до чоловіка:

— Глянь, чоловіче, який бо то хліб гарний— як пух легенький!

Тільки жінка одвернулась, а чоловік гуп її тим хлібом! А вона тоді:

— Оце харциз, ударив, як камінюкою!

84 НАЙМИТІВ ЗВИЧАЙ.

Наймит першого року каже: —„десь господарські воли зайшли“; на другий: —„чи не бачили де наших волів?“ А на третій—то вже: „—от, десь мої воли зайшли: шукаю сам і хлопців розіслав—і ніде не знайдемо“.

85 МАТЕРИНА НАУКА.

Навчали мене покійна мати: —„Не радій, сину, чарці!—так я й досі їх слухаю: як дійде до рук чарка, я скоренько її вип'ю і віддам зараз—ні трохи їй не радію... хай їй цур!

86. ДЯК.

— Дяче, дяче! чого твоя сем'я плаче?

— Не всім же співати!

87. СТРІЛЕЦЬ.

Як стрельнув у качку,—так і вбив. Так не іголове ж пірря: саме полетіло і м'ясо занесло.

88. ГАРНИЙ СИН.

— Ей, синку, не роби так, а то будем биться!...

— Тпру!

— А що?

— Що ж, биться, так і биться! (Кролев. пов.).

89. ХИТРИЙ ЦИГАН.

Обіда у коршмі якийсь купець і подали йому порося печене. А тут циган нагодився, просить їсти. А купець:

— Добре!—каже,—Що ти найсамперед зробиш поросяті оцьому, те й я тобі зроблю, а тоді вже й їстимеш.

А циган зараз те порося поцілував та тоді:

— А ну, пане, й мене так!

90. НАЯРМАРКУВАВСЯ.

— Тату, на ярмарку всі люде лошат погубили...

— А ти?

91. БЛАЖЕН МУЖ.

Блажен муж до церкви недуж, а до корчми чим дуж І зстарівся воюючи, по тих корчмах ночуючи. І купує й наливає, наливає-випиває, випиває і куняє,—свого віку доживає.

92. НІ СЮДИ, НІ ТУДИ.

Якась пані, не дуже то багата, хотіла поводитись зовсім по панському. От одного разу наїхали гості, вона й покликала якогось Микиту, що рубав там дрова, чи біля волів порався, і звеліла розносити чаї; а щоб Микита не помилився, кому попереду, а кому потім, то пані його раз по раз смик та смик за поли:—„Сюди, Микито! Туди, Микито!“ Носить Микита чаї... А далі пані якось не потрапила за поли та за очкур смикнула, а він, гаспидів, та був з зашт-

моргом... Зоставсь Микита з чаями посеред хати, мов кінь спутаний... та, повернувшися до пані:

— Сюди—каже,—Микито! Туди, Микито! Оттепер уже ні сюди Микито, ні туди! (Корсун. п.).

93. ГОЛОВКУ СКРУТИВ.

Циган унадився кудись обідати і вже помiча, що хазяйка, як покрає оце мнясо на тарільці, то кращими кришениками до чоловіка або до дітей. От циган і пішов на хитрощі: почав росказувати, що він горобця піймав—„оттак, каже, головку йому скрутив!“ та хіп за тарілку і крутнув її кращими кришениками до себе.

94. ГОЛОДНИЙ.

— Мало пирогів!

— Та їж, ненажеро,—отам на печі повна макітра!

— Еге, я не хочу! я думав, що нема!

95 КОТРІ НАШІ.

— Помагай, Боже, нашим!

— А котрі ж ваші?

— Котрі подужають. (Кролев. п.).

96. ЛИХІ ЛЮДЕ.

Оттам, матінко, лихії люде: як напалося на мене все село,—ледві-ледві одгризлась (Лубен. п.).

97. ХМІЛЬ ТА ЦИБУЛЯ.

Здибався хміль з цибулею; перше один одного позневажали, а потім повеличали:

— Помагай, Боже, гірка!

— Здорово, шалений!
— Помагай, Боже, тобі, смаковита!
— Здоров будь, веселий!

98. ПІЙМАВ.

— Тату, я піймав татарина.
— То веди його сюди.
— Не ведеться-бо.
— То держи його.
— Не держиться-бо.
— То пусти його
— Так не пускається ж бо!..

99. ЛАСУВАННЯ.

Коли ласувать, так ласувать—бий, жінко, ціле яйце в борщ!

100. МАТИ Й МАЧУХА.

Рідна мати брехуха:—„І щоб тебе! І бодай тебе!“ А сама вже:—„Ох коли б чого не сталося дитині з мого дурного слова!“ А що вже мачуха, справедлива, ніколи не збреше:—як скаже:
— Я тобі дам!—то вже дасть!.. (Пирят. п.).

101. НАГУЛЯЛИСЬ.

— Оттак, хлопче, ми всю ніченьку прогуляли!.. І нагулялись як!.. Там пани чаї та шпунти п'ють, а ми в пригрубнику знай люльки плюндримо!..

102. ОЧІ.

Приніс чоловік податок, а писарь подививсь у книгу тай каже:

— За тобою ще недоплатка. Ти не віддав.
— Ні, віддав.
— Не віддавав!
— От же віддав!

Бачить писарь, що не обдурить, та щоб викрутиться якось,—до писарчука:

— А подай мені очки!

Надів окуляри, глянув:

— Правда твоя: віддав.

Тоді той чоловік:

— От спасибі оцим скляним очам, а ті хоч би й повилазили! (Харьк. п.).

103. НЕ ГРІШИ НА БОГА.

Циган зайшов до шевця, а в того діти на гой час померли. Питається циган:

— А де ж твої діти?

Швець каже:

— Бог забрав.

Просить тоді циган напитися. Той з свого жалю, не дивлячись:

— Он,—каже,—напийсь!

А там шевський квас стояв. Циган як сьорбонув та тоді:

— Не гріши, чоловіче, на Бога: од чортового квасу діти померли!

104 МНЯСО Й САЛО.

Чоловік якийсь кабана смалив, а циган тут нагодивсь і намагається: дай та й дай йому сала. Той дав йому. То циган тоді:

— Дай і мняса!

— Добре,—каже чоловік,—дам і мняса, тільки скажи одним словом: *мнясо й сало.*

Циган і почав: і „мнясечко-салечко“ і „мнясце-сальце“—ні! А далі:

— *Мнясало*! —каже.

Засміявсь чоловік і дав йому мняса.

105. МАЧУХА Й ПАСИНОК.

Мачуха дала на снідання своєму синові чогось ласенького, а пасинкові нічого. От, той боїться попрохати, та тільки мугиче собі, співає: „Я б і хліб їв, я б і хліб їв!“

— А дубця не хочеш?—грімнула мачуха.

А він тоді:

— Хіба ж уже й співати не можна?

106. ЖИДІВСЬКІ СТРАХИ.

Ішов жид уночі лісом. Аж дивиться, стоїть на шляху розбійник з булавою на плечіх. Що тут робити? Уб'є, а найбільше - гроші забере. Тоді жид зняв шапку, надів на руку й гука:

— Ей, цуєс? Я не один. А сцо один—то один, а сцо два—то два: два завсігди не один!

Мовчить розбійник і стоїть, з місця не рушить. Жде жид, труситься. Далі ще вигадав:

— Ей, цоловіце, а ні вазся! бо сцо два: не один, а собака у мене третій... гуджа! кусі! гавх! гавх!

Мов і не чує той—стоїть всю ніч так. Почало світати, глянув жид, аж то не розбійник з булавою, а пеньок з гілкою. Тоді жид:

— Пхе! сцастя з твоє, со ти пеньок, а то б знав, як лякати!

107. ТЕРЕШКО.

— Здоров, Терешку!

— Еге, здоров!.. Хіба не бачиш, що я в новій сорочці?

— А, здоров у новій сорочці, що мати з рядна пошила.

— Еге, з рядна, та з достатків: то мати умисне такі товсті нитки виводили, бо в нас цього року дуже коноплі були вродили.

— А чого ж вона така куца?

— Еге! Бо така витекла...

108. ЦИГАН ТА СОНЦЕ.

Нанявся циган до чоловіка косити. От циганові хочеться, щоб скоріш день минав та щоб їсти несли, то він:

— Сідай, сідай, сонечку!

Та рукою на його, щоб сідало. А чоловік шуткуючи і собі рукою, буцім одверта сонце. І так що пройдуть ручку, то знову на те сонце..

А далі циган:

— От,—каже,—біднеє сонце вже засмикали, а господиня все їсти не несе.

109. РІЗДВЯНІ ГОСТІ.

Приїхали до чоловіка на Різдво зять з дочкою. Ну, погостювали день, два, і три, й чотирі і все сидять та й не їдуть. Вже й Водохрища про-

минуло, масниця наближається, а вони додому й не думають. От чоловік тоді й прибрав яміс.. Пішов до отамана, побалакав... От одного ранку снідають, а отаман під вікно:

— А чи нема,—каже,—у вас різдвяних гостей?

— Та ні, нема.. А хіба що?

— Та таке й таке діло: наказ прийшов, щоб забірать.

— Ні, Бог милував, нема...

Пішов отаман, а батько:

— Ну,—каже,—діти, треба вам утікати.

Та як же його утікати? Як побачуть, що виїздять різдвяні гості,—лихо буде! І нараяв батько, що він їх у мішках вивезе з села, наче просо везе. От, повлазили вони в мішки, позав'язував він їх, поїхали. Коли це отаман, той (а батько та підпрохав його) перестріва їх:

— А ти що везеш? Чи не різдвяних гостей?

— Та ні, це я просо...

— Де? оце?—питається отаман та як уріже ціпком по тому мішку, де дочка, а тоді по тому, де зять. Ті тільки терплять...

— Та оце ж,—каже батько.

— Обидва і цей, і цей?—питається отаман та знов лусь, лусь ціпком, а найпаче по тому мішку, де зять лежав. Ото, як ще разів зо три урізав, пустив їх... Виїхали за царину, повилазили з мішків.

— Оце,—говорить зять,—лихо різдвяним гостям! Ну вже зроду тепер не засидюсь!..

А батько тільки сміється..

110. ДОБРЕ ЖІНКА ГОДУЄ.

То так жінка чоловіка годувала:

— Дано тобі кісточку: хоч тепер оближи хоч на далі бережи!

111. КОВБАСА.

Казав один дядько:

— Що як би ковбасі та крила!.. кращої б птиці не було!..

112. БАГАТА.

У мене одежі-одежі!.. Одна на мені, друга в помелі—от і всі. (Корсун, п.).

113. ПОДОРОЖНЯ.

Схотілося бабі у піст скоромного, а гріх. Думала, думала... Далі вийшла на шлях, сіла й почина собі гарненько сальце плямкати.

Коли їде чоловік:

— А що це ти, бабо, робиш? тепер піст!

— Подорожньому, шиночку, чоловікові не гріх.

114. ЯК ХТО.

Заїхали москалі на заїздний двір і просять вечеряти. Насипала їм наймичка велику миску борщу—впорали вони її—ще,—кажуть. Насипала ще—упорали й ту: третю давай. Ото їдять собі повагом третю, а наймичка лежить на печі і спати їй хочеться добре.

То вона до москалів:

— Та ну вже тріскайте скоріще!

— Чаво трєскайтя? Разі ми трєскаєм? Ми кушаєм.

— Е, ні вибачайте! то пани кушають, люде— їдять, а москалі—лопають або тріскають—як хочете.

115. ЯК ШВИДЧЕ.

— Куди твій батько поїхав?

— На ярмарок.

— А коли вернеться?

— Та як поїде на об'їзд, то сьогодня буде, а як навпростець, то хіба завтра.

116. НОГИ БОЛЯТЬ.

— Синашу, піди стовчи пшона на кашу!

— Ох, мамо, ноги дуже болять!

— Синашу, йди їсти кашу!

— А де ж, мамо, моя ложка велика?

117. НАЙМИТ.

До хазяїна панявсь наймит та виїхав косити. Ото приїхав та й розмовля з тією торбою, що з харчом була:

— Торбо, що в тобі?

— Хліб та цибуля.

— Стати!

А хазяїн і послав на підслухи, та як довідався, як наймит розмовля з торбою, посила наймичкою другу.

— Торбо, що в тобі є?

— Ковбаса, сало, паляниці, книші,

— Косити!

118. МОСКАЛЬ.

Падав москаль з черешні та:
— Соломи, —кричить, —соломи!
А як упав: —Ні, —каже, —не нада вже.

119. НЕ ДО СОЛИ!

Ішов парубок з базарю—сіль ніс у торбі за спиною. Коли це весілля. Він дививсь, дививсь та як ушкварить і собі танцювать! А сіль з торби сиплеться. От тоді музика гра та й приспівує:
— Ой, парубче, сіль сиплеться! Ой, парубче, сіль сиплеться!

А той, гасаючи:
— Тепер мені не до соли, коли грають на басолі!..

Було ж йому од батька, як прийшов без соли.

120. ТРИ БРАТИ.

Жили собі три брати, —такі багаті вони були!—і не вміли вони по панському балакати, а як то бажалося вміти! От і пішли вони до панського будинку слухати, як пани балакають. Найменчий брат підбіг під вікно та й почув два слова: *ето ми;* середній підбіг, —почув багато: *ні за сьо, ні за то;* старший підбіг, почув: *так тому й бить!* От, і пішли вони.

Ідуть, —аж мертвий чоловік на шляху лежить. Стали й дивляться на його. Коли тут становий їде та зараз до їх:
— Це ви, —каже, —вбили чоловіка?

А брати й думають:—„Як же його балакати? Вже ж із становим треба по панському". Зараз менчий і почина: знав він тільки два слова, зараз їх і каже:

— *Ето ми!*—каже.

А становий:—„За що ж ви його вбили?"

Середній брат каже:—„*Ні за сьо, ні за то*".

А становий як крикне:—„На Сібір же вас!"

А старший брат:—„*Так тому й бить!*"

І попровадили тих братів на Сібір. (Сумськ. пов. Хар. губ., с. Нижн. Спр.). м. Березо-ниця луцьк. пов. на Волині губ. 1875 р.

121. БРЕХУН.

Був у нас чоловік Петро і такий веселий та на вигадки здатний, що краю нема. Як почне вигадувати, то й не переслухаєш. От одного разу і стрілися десь наш багатирь Колодій з Петром. А вони один одного дуже не любили. От Колодій, щоб поглузувати з Петра:

— Чого ж,—каже,—досі нічого не збрешеш?

А той:

— Е, ніколи брехати: треба додому махати та вози запрягати та полову везти. А то за слободою чумаки стали, а в їх воли похворіли, так за мішок полови по два мішки соли дають.

Так й пішов собі додому. А Колодій і собі мерщій до волів, запріг пар зо три, навантажив половою. Їздив, їздив за слободою—нема ніде чумаків. Вертаєтся вже увечері,—коли сидять люде під хатами і Петро там. Він до його:

— Що ж ти, такий-сякий, мені збрехав? Де ж твої чумаки?

А Петро:

— Адже ти сам казав, щоб я збрехав, чого ж причепився тепер?

Так Колодій аж розсідається,—лютує, а люде регочуться.

122. ЧУЖІ НОГИ.

Ішов п'яний циган з ярмарку у нових чоботях, упав на шлях та й заснув. Поки він спав, хтось уже й зняв чоботи. Прокинувсь він, протер очі, позіхнув, глянув на ноги раз, удруге:

— Не мої це,—каже,—ноги, хоч як—не мої. Бо ж мої в чоботях були, а ці без чобіт. (Харьк. п.).

123. РОЗУМНІ ЛЮДЕ.

Два рабини зашабашували в корчмі у жида, одправили свої борокути, посідали за столом і сидять мовчки.

Аж увіходить наш чоловік та й питається у шинкаря:

— А хто то?

— А то ж два рабини.

— Та що ж вони сидять мовчки,—нічого не говорять?

— Ет, Іване,—говорить жид,—і на що питати? Хіба про віщо такі розумні люде мають розмовляти? Що один з них добре знає, те і другий знає, а чого один не знає, то й другий не знає.

124. ЖИДІВСЬКЕ ОПОВІДАННЯ ПРО ВІЙНУ.

— Як ішли наші жидки на війна: як не один, так два, як не день, так ніч. Питаються люде:

— Кудою ви йдете?

— Турського царя воювати!

І звеліли, щоб усі своя собака замикали, бо буде військо йти! Всі своя собака позамикали, тільки мірошник свого куцого собачко не замкнув, бо воно в млині борошно їло. А як ішло наше славне та хоробре військо через гребля, а тут як вискочило те куце собачко, як стали наші жидки утікати, з греблі чим-дуж скакати! Хто не боявся, то той трошечки за гребля держався, а хто боявся, то в річці зостався. (Волинь).

125. САЛДАТ.

Пішов один парубок на службу, прослужив дев'ять місяців. Прийшов додому та й ходе по селу, а мати угляділа, вибігла з хати та й гука на його:

— Синку! синку! чого ти ходиш? іди в хату!

А він:

— Да чорт вас знаєть, где ви живьотє. (Славяносерб. п.).

126. СТО ВОВКІВ.

Росказував один парубок:

— Як ішов я вчора лісом,—то ж то страховини мені було! . Ледві втік!

Питаються його:

— А що ж там таке?

— Та мабуть аж сто вовків як поженеться за мною?

— Овва!

— Чого овва! Хоч не сто, а з півсотні було!

— Та їх і в лісі стільки нема.

— От же й не вірить! Я ж кажу, що мабуть штук з десяток гналося...

— Та ну бо, не бреши!

— Та хіба б я брехав? Я ж кажу: як на поліг за мною вовк...

— Та де ж ти його бачив?

— Ну, їй-Богу ж по за кущем щось: шелесть.. шелесть... (Кролевец п.).

127. ПЕРЕХВАТИВ.

— А я вже перехватив!

— Як?

— Та ззів окраєць хліба, та дві паляниці та решето гнилиць

— Потроху ти їси!..

— Та так—сього-того по макітерці, то й годі з мене.

128. ЗНАЄ.

— А знаєш?

— Знаю.

— А догадавсь?

— Який біс! (Канев. п.).

129. ВОЯКА.

Як була в мого батька семинаста к'зка... А я повів її на базарь та й проміняв на коня,

Та як зробив на того коня сідло: попруги почепив личані, а стремена дубові... І зібрався я в дорогу,—татар воювати, християнську кров обороняти. Та як надів на себе два кожухи, а третю свиту та четверту бурку; як сів на коня, як повернувся округ себе,—так такий молодець, мов той годований кабанець!..

Ото й поїхав... Їду дорогою, накривши шапку відлогою; їду по-під горою; коли як глянупогляну,—а на тій горі татари з нашими тнуться та рубаються, аж у їх ремінні шаблюки бряжчать. Я такий був молодець, що як не злякався та відти! Пру, не оглядаючись, за вітром, а це де не взявся найясніший король та й кричить:

— Здоров був, Ігнате! Чи це,—каже,—ти?

— А як же,—кажу,—я, найясніший королю!

— Куди ж ти,—каже,—так прудко втікаєш?

— Так собі,—кажу,—за вітром.

— А чи не хочеш ти,—каже,—часом татар воювати, християнську кров обороняти?

— А як же,—кажу,—я того дуже бажаю!

Так він узяв та й настановив мене отаманом до обозу: до одного возу. От я сів під тим обозом, під одним возом, та галушки й варю. А тоді нам на харч по гарцю гречаної лупи давано. От я варю та й варю. Коли зирк на гору, а відти татарин стидкий та бридкий, пикатий та вусатий, на мурій кобилящі та так до мене й пре! А я вмів тоді по татарському говорити. Підскочив він до мене та й пита:

— Шурдю-бурдю?

А я кажу:

— Галушки варю!

— Штринь-бринь?—питає.

А я кажу:

— Ґречані!

Він тоді як вихопе з піхви ремінну шаблюку, як рубоне мене та нею по плечіх... А вона мені тричі коло шиї обкрутилася та по губах—бринь!.. Я такий був молодець, що й тута не злякавсь. Як ухоплю луб'яну гармату (пушку), а в ту гармату галушку, а на панівку юшку, як стрельну: реpеп посередині його мимо!..—аж пилок схопився, а татарин так крізь землю й провалився!

Так отак ми воювали, християнську кров обороняли, ворогам на поталу не давали, слави собі превельми-великої здобували! (Харьк. пов.).

130. ВОВК.

— А чого ти, вовче, у хлів заглядаєш?

— От! для твого теляти та й у хлів не заглядати! (Радом. п.).

131. ЗБРЕХАВ.

— Павле! твоя кобила плавле!

— Брешеш, Антоне,—то ж вона тоне! (Кролев. п.).

132. ЧОЛОВІК ТА ПИСАРЬ.

Ішов писарь у гості. Обув нові чоботи—маленькі та чистенькі—звісно, як у писаря. А воно саме тільки перейшов дощ, і скрізь по вулиці калюжі були. Не хочеться писареві чоботи закаляти, підійшов до калюжі та й не знає, як

через неї йому перейти: перестрибнув би, так дуже широка. Коли йде чоловік. Писарь і гука:

— Візьми мене, перенеси на той бік!

Не хотілося чоловікові на собі ситого писаря тягати, та нема чого робити—треба послухатись, бо свій писарь: уже ж не без того, що доведеться того чи цього до його вдатися. Узяв, посадив до себе на спину та й поніс. Як вийшли на серед калюжі, писарь і каже:

— Ну, братіку, як наймуть мене знову за писаря, то я тобі цього не забуду,—подякую.

— А хіба ж ви вже тепер не писарем?—питається чоловік.

— А хіба ти не знаєш?—каже писарь,—адже сьогодня другого наняли.

— Еге!—каже тоді чоловік, ну, нехай же тоді, як наймуть вас знову за писаря,—тоді й на той бік перенесу!

Ссадив писаря в калюжу, а сам подавсь далі.

133. ЧАБАНИ ТА ЗАГОВІНИ.

Це, кажуть, у старовину чабани такі були нетямущі. Звісно, живе по степах, усе з вівцями, нечасто й людей бачить,—то де йому знати? Ну, так отакі чабани та й почули, що люде перед Великоднем загівляють. Почули та й послали одного в слободу роспитатися, як то і коли. Ну, приходе посланець до попа:

— Коли,—каже,—нам батюшко, загівлять?

— Коли ж?—каже,—завтра Великдень!

Той підібравши поли та до своїх! Тільки забачив та шапку на ґирлиґу та:

— Загівляйте! загівляйте! Завтра Великдень! (Харьк. пов.).

134. ПОТРЕБА.

Їде чоловік, коли це хтось гука:

— Дядьку! дядьку! стрівайте,—щось треба.

Той став, жде, дума, чого йому треба. Коли це прибігає той з істиком:

— Орю в бісового сина, та ні об віщо й почухатись,—дозвольте хоч об віз! (Полтавщ.).

135. ЯК КРАЩЕ.

Їде чоловік степом-дорогою, зустрічають його розбійники. Один каже:

— Заріжмо!

Другий каже:

— Повісьмо!

А той чоловік:

— Робіть,—каже,—люде добрі, як лучче! (Харьк.).

136. ДОБРІ КОСАРІ.

Косили два косарі: батько та син.

— Ой,—каже батько,—як ми мало викосили!

— Е,—каже син,—ви старі, я молодий,—кому ж тут було косити?

Але сіли вони полуднувати.

— Ой,—каже батько,—як вже ми багато ззіли!

— Ге,—відказує син,—і ви мужик, і я мужик,—чи ж не було кому?

137 ДОБРИЙ ЦИГАН.

Іде циган шляхом, коли спить п'яний чоловік.

— От,—каже циган,—ще йому хто, борони Боже, чоботи здійме, а він і не вчує. Так чоботи у бідного чоловіка й пропадуть.

Узяв, стяг із його чоботи та й пішов.

138. ВІДКІЛЯ ШАПКА.

Їхав раз собі панок до міста Бучача, та и зострів перед тим містом жидка, що їхав з Бучача. Пан подивився грізно на жида та й питає.

— Жиде, ти звідки?

— З Бучача,—каже жидок, не знімаючи шапки.

— А шапка?—гукнув пан сердито.

— Ну, шапка теж із Бучача,—відказує жидок та й поторохтів проз панську колясу.

139. ЦИГАНОВА ПОМИЛКА.

Ішов циган через село та й побачив коня, прив'язаного до плота. Зараз його за поводи, відпинає та й хоче сідати. Аж тут вибігла жінка з хати та й кричить:

— Гей, цигане, що ти дієш із нашим конем? а геть!

— Пек, пек! а я думав, що то кобила,—каже циган, кинув віжки та й подався собі.

140. ЛІНИВА НАЙМИЧКА.

Ліниву наймичку вночі господиня будила:

— Гей, Насте, вставай! чи чуєш, дзвонять—горить!

(А то в сусіди занялася шопа).

— Але ж бо, господине,—каже з просоння лінива,—Бог з вами; це мені в ухах дзвенить.

141. ГУСИ Й СІНО.

— Іване,—каже жид,—дай гусям сіна.

— А хіба ж гуси сіно їдять?

— Ну, коли траву пасуть, то чому б і сіна не могли їсти?

142. НЕ МОЄ.

Загубив чоловік торбу, а в їй була сокира, ковбаса та паляниця. А москаль ішов іззаду та й знайшов. Наздоганя того чоловіка, а той і пита:

— А що, ти не находив торбинки?

— Какой?

— А в їй сокира, ковбаса та паляниця.

— Е, нет, я нашол мешок, а в ньом тапор, какоє-то кручоноє мясо да пірог.

— Е, це не моє!

143. ЦИГАН ТА ХАЗЯЇН.

Був собі один такий хазяїн, що ото прийдуть робітники снідати він і каже: „Сип їм заразом і обідати!"—Поїдять вони ще трохи. „Сип їм,—каже,—заразом і вечеряти".

А що вже вони там ззідять? Ото поїдять заразом, він їх тоді ввесь день на роботі мордує, каже: „Ви вже й пообідали, й повечеряли!" Хіба який води одвернется напитися.—От і панявсь до того хазяїна циган. Уранці посідали снідати. Поснідали.

— Сип,—каже хазяїн,—тепер ще їм і обідати.

І пообідали вони.

— Давай же їм заразом і вечеряти!

Насипала наймичка й вечеряти. Повечеряли вони.

— Ну, тепер,—каже хазяїн,—ідіть на роботу!

— Е,—каже циган,—добрі люде, як повечеряють, так і спати лягають. Лягайте, хлопці!

144. ДЕ БАГАТО НЕВІСТОК, ТАМ УСЕ БОРЩ СОЛОНИЙ.

То було в матері дві невістки. От варють вони раз борщ. Мати, як приставляла його, то й посолила; а старша невістка не бачила та й собі. Ось убігла й менша, одставляла той борщ, не покуштувала та й собі додала. От посідали обідати. Сьорбонула мати борщу, аж він такий, як ропа... Мати зараз на старшу невістку:

— Ти солила?

— Та посолила,—каже,

— А щоб тебе!

— Та й я, мамо, солила,—каже менша.

А батько:

— За вами і борщу до діла не поїси.

145. БІДА З ВОЛАМИ.

Пристав москаль до нашого у прийми. От той і посила його десь волами, а той москаль не зна, що йому й робити. Ну, старий запріг; сів той на воза,—„цабе!“ та й поїхав. Їде та сам із собою говоре:

— Вот праклятиї лошаді! Как зачньош іх запряґать: і черезседелень падтяні, і завозжай, і зануздай да таґда паняй! То б іде бил, пока іх запряжьош! Добро, — каже, — бичкі! завьол іх ровно, пошикал-пошикал да і паєхал! Бог вам рожкі пасаділ, Бог вам хвостік прічепіл!.. Цабе, бичкі!

От він так цабекав-цабекав, поки воли його в річку затаскали, а там зірвалися з ярмом та й подались. Він тоді, де б швидче за їми, давай їх лаяти:

— Вот, — каже, — чортови бикі! Дабро лашадка: завозжаєшь єйо і правішь куда захател. А еті черті, ніколі іх не астановішь! Чорт вам роґі пасаділ! Чорт вам хвасти прічепіл!

Лаявся-лаявся так, сидючи на возі доти, що вже й волів тих не видно стало. Вибрався так-сяк з річки, пішов шукати воли. Іде йому чоловік на зустріч:

— А что, братєц, не відал ти тут чертей раґатих?

— Яких там чортів?

— Да вашіх же валов.

— Які ж вони на масть?

— Да чорт іх знаєт, толька вот у ніх на шеях бревно лежіт.

— Що то за бревно?

— А вот што у єму восем дирей верчоних, а адна далбьоная.

— Та це ярмо, — каже той.

— Да чорт єво знаєт, — ярмо там ілі бревно, — прападі ано с раґатимі чертямі!

Плюнув, пішов та більше й не вертався в прийми, а воли ті сами додому втрапили. (Харьківщ.).

146. ГЛУХИЙ, СЛІПИЙ, КРИВИЙ ТА ГОЛИЙ.

Ішли раз глухий, сліпий, кривий та голий через ліс. Аж каже глухий:

— Слухайте,—щось затріщало!

А сліпий каже.

— Глядіть,—то розбійники!

На те кривий:

— Утікаймо!

А голий:

— Бо вас обдеруть.

147. НЕ ЗРОЗУМІВ.

Питався наш чоловік москаля:

— Коли в вас Великдень?

— Ну,—каже москаль,—велік день в Петровкі.

— Та ні-бо,—каже наш,—коли Воскресення?

— У нас каждую неделю воскресенье.

З тим і розійшлися, не порозумівшися.

148. ДОБРЕ ПОПОЇВ.

Прийшов я до однії хати,—там пироги зіплять. Прийшов до другої,—там пироги їдять. Прийшов до третьої та й води напився.

149. ДОБРА ЖІНКА.

Я собі як голову змию в суботу, то знов аж у другу суботу, а своєму чоловікові все то на Різдво, то на Великдень, то на Різдво, то на Великдень.

150. ЦИГАНОВА ОБІЦЯНКА.

Знайшов циган мед у дуплі, але високо на дереві.

— Ей,—каже,—Боженьку! Коли б я на це дерево зліз,—то з того воску, що там, до церкви свічку всукав би таку завбільшки, як я сам.

Поліз тоді і якось таки видряпався. Наївся меду добре там тоді й каже:

— Чим будь Бога одурити, аби душу засолодити.

Скоро те сказав,—як гупне додолу.

— Ай,—каже,—Боженьку! Як же ти—нічого жарту не знаєш! Я то так пожартував, а ти за правду взяв.

151. НЕМА ХЛІБА.

Прийшов старець до багача та й просять хліба. А багач тоді пироги їв та й каже:

— Іди, убогий, я сам хліба не маю, бачиш—пироги їм.

152. ВИСТАНЕ ХЛІБА.

— Отже вистане нам хліба!—каже заможний хазяїн при кінці передновку до жінки.

— Е, бо я паляницями надолужала,—каже жінка.

153. ТРОЄ ЯЄЦЬ.

Казав пан своєму хлопцеві:

— Звари мені троє яєць і так звари, щоб доварив і не переварив. Як же звариш, то пообчищай і принеси.

Перегодом приносе хлопець до пана одно обчищене яйце.

— А ті ж де, що ти одно тільки приніс?— питається пан.

— Та де,—каже хлопець,—поїв!

— Як же то поїв?

— Та так! Став я яйця варити, так не знаю, чи вони ще не доварились, чи вони вже й переварились. Ну, я взяв одно, розбив,—а воно ще не дуже вкипіло, ще не доварилось; став я куштувати та и випив його. Ну, тоді ще трохи поварив, розбив друге—це вже бачу так наче доварилось. Обчистив та кидь у рот та й ззів.

Та те кажучи, кидь у рот ще й третє яйце та й те з'їв.

154. ЛЮБЛЯТЬ.

— Як мене, мамо, хлопці люблять!

— А як?

— В спину та ще кулаками.

— Добре люблять! Кулаками голублять.

155. НЕОХАЙНА ГОСПОДИНЯ.

Одна жінка занехаяла діжу, що вона й на діжу не похожа: около і в середині вершків на три позасихало кісто, хліб не вдається. Чоловік її лає:

— Чого такий недобрий хліб? Чом не так, як у людей?

Вона відказує:

— Е, біс батькові твоєму! У людей святять діжу на рік разів із десять, а в нас ізроду не святилась,

— Так треба покликати та посвятити.

Ну, й покликали. Піп кадить діжу та приказує:

— Діжа, діжа! треба тобі віхтя та ножа, а хазяйці батожжа!

Чоловік:

— Ти чуєш, жінко?

А вона:

— Еге, молись, чоловіче, та бий поклони!

156. СТРАШНИЙ ЧОЛОВІК.

Била жінка мужика, він заховався під піл та звідти:

— А чого ти, жінко, за мене йшла, що я такий страшний?..

157. ВЕЛИКІ ВІВЦІ.

Їхав раз панок із міста до дому нанятими кіньми та все хотів розмовляти з підводчиком, а той недуже то був балакучий.

— Цо то, хлопку, там на ґуже пасе се?

— А де, пане?

— Ну, то не відзіш,—то там на ґуже!

— Та то ж, пане, вівці!

— То такі со(н) у вас вівці! То як у нас вівці—такі со(н), як тен кунь добри, альбо то еще як тен вул добри! То со(н) вівці! А то цо то у вас—вівці!

— От які, пане, великі у вас вівці, а в нас—такі, як ото ви бачили!

Їдуть мовчки.

— Але цо ж ти, хлопку, ніц ні розмавяш? Треба аби цось цікавеґо панові росказал, цось подзівнеґо, цо тутай у себе маце, панові показал.

— Та що тут, пане, в нас є дивного? Ото ж бачили, які вівці

— Але цось визначнеґо мусіш знаць про свої країни, аби пану повядал.

— Да тут, пане, є в нас річка...

— Річка, но хлопку?

— Нетекою зветься; да така вже проклята річка, що хто хоч трошечки скривдить, збреше б то, вже тая річка його не знесе — втопить!

— Втопить но, хлопку? А чи далеко єст та річка?

— Та ще верстов з пять буде.

Мовчать.

— А я, хлопку, цось знов за ті вівці.

— А що, пане?

— Та то цо я мовілем про ті, цо со(н) у нас вівці, так оні не со(н), як тен кунь добри, альбо то єще, як тен вул добри, але так як тен вовк добри! Такі со(н) вівці!

— Ото, пане, які великі вівці, а в нас такі, які ото ви бачили.

Мовчатъ.

— А далеко, но, хлопку, єст та річка?

— Та ще, пане, верстви зо три буде!

— А я ще, хлопку, цось знов за ті вівці.

— А що, пане?

— Та ті вівці не со(н) такі, як тен вовк добри, але так, як тен пес добри!

— От, пане, які великі вівці, а в нас—оттакісінькі, як ото ви бачили!

Мовчать.

— А далеко, но, хлопку, ест та річка?

— Та ще, пане, мабуть з верству буде!

— А я, хлопку, цось знов за ті вівці.

— А що, пане?

— Та ті вівці не со(н) так, як тен пес добри, але як то у вас вівці, та такі і в нас вівці.

Мовчать.

— А оце, пане, й річка тая, що Нетекою зветься!

— А то ж, хлопку, рілля! Ой, хлопку, як же то ти збрехав!

— Та ні, пане, а бачите,—річка та всохла так, як ті ваші вівці. (Київщ.).

158. ЛИТВИНИ ПОЗДОРОВЛЯЮТЬ.

Литвини хотіли поздоровити пана. От наварили горщик кулаги та йдучи порадились казати так: один скаже:

— Будь здоров!

А другий додасть:

— Із жінкою!

Третій:

— Із дітками!

Четвертий:

— Із домом твоїм!

А п'ятий:

— Із благодаттю!

Ото прийшли до пана і підходють один за одним. Перший каже:

— Будь здоров!

Та тільки що підступив до пана, а задній і наступив йому на волоку від постола. Цей упав і горщик розбив та й крикнув, росердившись, на заднього:

— Щоб ти пропав!

А задні один за одним і почали:

— Із жінкою!

— Із дітками!

— Із домом твоїм!

— Із благодаттю! (Чернігівщ.).

155 ЛИТВИН ТА НАШ ЧОЛОВІК.

Десь у лікарні лежав литвин та наш чоловік. От литвин стогне швиденько:

— О-хо-хо! о-хо-хо! лишечко!

А наш поважно, коли не коли застогне:

— О-о-х, ли-и-шечко!

А литвин усе скоренько. От наш слухав-слухав та й каже:

— За проклятим литвином і стогнати не вправишся!.. (Чернігівщ.).

160. САЛДАТИ СВАТАЮТЬ.

Назнали салдати, що в старої баби гроші є. Прийшли та й сватають її. От почали горілку пити, а один салдат і каже:

— Давай, бабка, запайом!

— Шпівайте, голубчики, шпівайте!

От він починa:

— Бабка, бабка,
Де тваї деньгі?
Рано-рано!
Де тваї деньги?
Ранесенько!..

— Што ж ти, бабка, не атпайош?

Баба й заспівала:

У курничку
Під штовпчиком!
Рано-рано!..
Під штовпчиком.
Ранешенько!..

От тоді салдат за лопату та до грошей. Другий ждав-ждав:

— Што ета ево так долга нету?—пайду пазаву!

Пішов та й нема його.

А третій посидів та й каже:

— Што ані там сідять? Пайду пазаву!

І той побіг.

Тоді баба ждала-ждала—нема.

Коли огляділась, аж нема казанка з грішми— сама ямка. От тобі й посватали! (Харьківщ.).

161. СМЕРТЬ.

Один хвилозоф, чи й богослов, казав промову над одним померщим паном:

— Що це лежить?—Тіло.—Чого ж воно лежить?—Бо їх благородіе вмерли.—Чого ж вони вмерли?—Бо душа з тілом розсталася.

О, смерте, смерте, сухоребрице! Трясця твоїй матері! Не дурно тебе латинці називають mors (морс): бо як морснеш кого, то й ноги задере!

162. ВИЩЕ СТРИБНУВ.

Стояла в Київі коло Лаврської дзвіниці купа людей і дивувалася, що така дзвіниця висока.

Підійшов до них москаль, подивився та й каже:

— Хоч і висока, а я підстрибну вище від неї.

— А ну-ну,—сказав один чоловік.

— Давай карбованця!

— То що—й дамо, аби підстрибнув так, як кажеш.

Узяв москаль, тоді й підстрибнув як на лікоть, а люде й питають:

— Що ж ти?

— А що,—каже москаль,—нехай вона хоч так підстрибне! (Вороніжськ. губ.).

163. ПОБАЛАКАЛИ.

Іде базаром пан і зайшов туди, де люде свині продають. От пан баче, що у кожного мужика лежить на возі свиня, він і каже: „що мужик, то й свиня“. А мужик баче, що як пани йдуть, так за їми й собака біжить, от він і каже: „що пан, то й собака“.

164. ОДНАКОВО.

Поставили салдата в одній баби в хаті От хоче він їсти. Баба й питає:

— Чого тобі, служивий, дати: чи хліба, чи пирога?

А салдат:

— Всьо адно, бабка, чи хлєб, чи пірог: дай-ка бабка, пірага. (Чернігівщ.).

165. МУЖИК ТА КУПЕЦЬ.

Увійшов мужик у крамницю та й гука до крамаря:

— А подай лиш мені оту банку з канхветами!

Той і подав. Мужик понюхав-понюхав та:

— Ні не такі,—давай оту!

Той переміня. Мужик знову, понюхавши, не вподобав.

— Подай он аж оту!—знов гукає. Крамарь, уже росердившись, перемінив і третю. Не донюхався й звідсіль нічого мужик, постановив банку та й іде з крамниці. Взяло зло крамаря, що дурно панькався скілька часу, то й кричить на мужика:

— Куди ж ти? а гроші давай!

— За що?—питає мужик.

— А за те, що нюхав,—відказує крамарь.

Мужик вернувся, виняв гроші з кишені та й стука об стіл. Постукав, постукав, та й сховав. А крамарь тоді:

— На що ж ти сховав гроші?

— А як же?—відказує той,—яка купля, така й плата: я понюхав—ти послухав, от і квити. (Чернігівщ.).

166. МАТИ Й СИН.

Мати боялась за свого сина, щоб, бува, не скоїлось з ним якого лиха. От раз улітку йде

він з хлопцями гуляти до ставка, а мати, побачивши, й гука:

— Іди ж, сину, гуляти та Боже борони піти купаться, бо як утопишся, то тоді й додому не надходь! (Чернігівщ.).

167. ДУРНИЙ ПАРУБОК.

Питається дівка в парубка:
— Що в тебе в кишені бряжчить?
А він: — Бублик та хустка.

168. СТАРЕЦЬ КАЗКИ КАЖЕ.

Прийшов старець, ночувати проситься. От ті люде й кажуть: „А будеш нам усю ніч казок казати?“ Він каже: — „Буду“. Ті дали йому повечеряти, а тоді й кажуть: — „Ну, кажи ж казки!“ А він: „Повечерявши та спати лягати: було б вечеряти не давати!“

169. КАВУНИ ТА ШТОЛІ.

Коло шинку стоїть селянин возом — кавуни та дині продає. Підходить до його москаль і питає:
— Што, дядько, кавуни, што-лі продайош?
А той йому:
— Еге, на споді кавуни, а зверху штолі.
Зверху, бачте, були дині, а на споді кавуни.

170. ДІД ТА БАБА.

Десь, кажуть, дід та баба посварились проміж себе і наважились одно до одного не балакати Але ж це не надовго заклали: баба не витерпіла надувши губи сидіти, вона й питає старого:

— Старий, чи то ти учора чхнув?

— То що?—понуро озивається той.

— То здоров!—ласково відмовляє баба.

— То спасибі!

Тоді баба:

— Ха-ха-ха!..

А дід не витерпів та й собі за нею. Та вже й помирились і почали балакати.

171. РОЗМОВА.

— Архипе!
— Га?
— А ти був коли у Київі?
— Хто—я?
— Еге ж.
— А хіба що?
— Та я, бач, так питаю.
— То наче б то й був... Ну, а ти, Юхиме, був?
— Хто, я?
— Еге ж.
— Хе! а як би не був, то й не питав би тебе про це.
— Ну, й що ж ти там бачив?
— Га?
— Що ти там бачив, питаю,
— Що я там бачив?
— Еге!
— Все.
— Хе!

172. СТАРЕЦЬ ТА ПОВОДАТАРЬ.

Ідуть старець з поводатарем. А поводатарь і каже:

— А граків стільки!

— Ого-го!—каже старець.

— А хіба ти бачиш?—пита поводатарь.

— Та ти ж кажеш,—одказує старець.

173. ДВА ЗЛОДІЇ.

Увійшли у церкву два злодії. От стали обдирать коло престолу святі речі, і один, достаючи підсвішника, ступив на престол ногою. А другий йому:

— Куди ти нечистою лапою!—то ж гріх!

А той відказує:

— Хоч лапа нечиста, аби душа чиста.

174. САЛДАТ З ПОЛОТНОМ.

Тягне москаль полотно з тину, кричить баба. Стяг, тоді:

— Пращай, бабка, злом не памінай!

Баба навздогінці, так куди ж його наздогнати! Клене його тоді баба:

— А нехай тебе, препоганий, перша куля не мине!

А салдат:

— Врьош, бабка,—добраво челавєка пуля не вазьмьоть.

— Та бодай ще ти й дзвону Божого не почув!

А салдат:

— Што мнє, бабка, твой звон—ека невідаль! Лішь би я во паходе барабан слихал.
— А що б же ти зозулі такий-сякий не почув!
— Вот! Мнє в матушке Расеї і одуд запайот!

175. ЯК ІВАН ПОВІСИВСЯ.

Був собі чоловік Іван. Дуже гірко йому жилося. „Піду,—каже,—та сам собі смерть заподію!“ Ішла баба дорогою. Аж бачить, на дереві коло шляху Іван висить.
— Іваночку, голубчику! а що це ти наробив!— заголосила баба.
Коли придивляється та й каже:
— Ге, та як же кумедно завісився, що пустив мотузок попід пахами: добрі люде так за шию вішаються.
А Іван озивається з дерева:
— Та спитував і я,—каже,—за шию,—коли ж дихати не можна!

176. ГЛУХИЙ КУМ.

— Добридень, куме!
— Нехай не рие!
— А чи ти жив-здоров?
— Отам лежить за тином.
— А твоя жона?
— Нехай не буде дурна!
— А твої дітки?
— Там не було ніде дірки. Мила тобі свинка— мила мені городинка.

177. ПАН ТА БРЕХУНИ.

Колись пан жив та такий, що не любив у городи їздить і балакать по панському не вмів, усе по нашому. От і пристали до його: „Поїдьмо та й поїдьмо до Петербургу!“ Довго не хотів той пан, а далі поїхав. Заходить у якусь гостинницю, чи що.

— Што вам завгодно приказать—снують коло його жевжики-лакейчуки там, чи що.

— Та нічого,—каже той пан, і сів собі мовчки. Аж ось приходить туди і його знайомий та все з панами. Посідали обідать. От і почали ті пани в брехні пускаться: той бреше так, а той так, а один і собі:

— Я—каже,—в Парижу не таку рибу та язики їв: риба—як бугай, а язик—насилу вдвох на підносі принесли.

Всі слухають, дивуються та роспитують,— мовчить тілько той пан.

— А чого ж ви мовчите, чого ж нічого не кажете? про що думаєте?—питають його.

А пан одкашлявся, втерся та й каже:

— Я,—каже,—думаю про те, що щоб воно було, як би хоть і оцей пан та забрехав ще отим здоровенним язиком? Мабуть, було б цікаво!

Всі замовкли, а пан дообідав і поїхав додому, та більш уже й не приїздив у Петербург.

178. ПОМИРИВ.

З'їхались на заїздний двір два станові, і обидва були в одставці. Слово за слово і доба-

лакались до того, як вони були становими в одному стані, а другий послі. От один і каже:

— Як був я становим, то кращого людям і не хотілось: всі мене любили й поважали, та було й за що: я ні одного чоловіка й словом не обідив.

А другий вислухав та й говорить:

— От же мені жалілись на вас і раділи, що я заступив на ваше місто: — „Зразу, — кажуть, — полегкість стала“.

— Та то вам збрехав якийсь ворог, неправда, я вже це добре знаю, — почав знов казати перший.

На цю розмову трапився чоловік з того ж таки самого стану. Побачили його одставні станові та й питають:

— А скажи нам, дядьку, котрий з нас був кращий становий? — ти ж нас знаєш обох.

Зняв чоловік шапку, вклонився та й каже:

— А вже ж знаю: кому ж вас і знать, як не мені?.. та... та... — та й став чоловік.

— Та ти кажи сміло, — котрий з нас був кращий, не сумлювайся! — промовили станові.

— Та я не сумлюваю, — каже чоловік, — а думаю, як би вам по правді сказать. Хіба так? — та й почав: — Були, каже, в мене віз і сани, і стояли вони в повітці, в тій, де стояла й моя кобила. Стояли, стояли та й давай сперечаться. Віз каже — Я був легший кобилі; а сани кажуть: Ми були легші. Спорили, спорили та тоді до кобили: Скажи, будь ласкава, що тобі легше возить: чи віз, чи сани? — А стара кобила покрутила головою, подумала, та й каже: — І ти погань,

і ти погань.—Бувайте здорові, панове, піду, бо мене кум дожидає.

Та й пішов з двору.

179. ДОБРИЙ КІНЬ.

— Чого ти дядьку, дорожишся за коня? він же який маленький!

— Е! хоч маленький та старенький!

— Чого ж він такий худий?

— Гу, ти б був не худий, як би вворваний! Купи, хліб їстимеш!

180. СВИНЯ.

Було це діло як раз на Великдень. Один чоловік заколов порося к посвяченому. Наготовила ото жінка в ночов'ята паску, порося, сало, крашанки і ще де-що, і чоловік поніс до церкви святити. Посвятив піп паски та друге їстиво, люде мерщій за свячене і чим дуж до господи розгівлятись. Ухватив і цей чоловік своє свячене і теж, мов би наввипередки з ким, рухнув додому. Біжить ото він шляхом, теліпає ночов'ятами, а порося й випало з ночов'ят, та прямо у грязь—льольоп! Озирнувся чоловік та: „Тю-тю на тебе, гаспидське порося!“ Далі нахилився, витяг його з грязі, обтирає та й приказує—„Як кажуть, то воно й правда: свиню святи, а вона в грязь лізе“.

181. ПОЛЕГШАЛО.

Була собі така ледача жінка, що ніяк не не хотіла вовни прясти. Каже:

— Щось мені, чоловіче, нездужається; перечула я через люде, що як би ти узяв оцю вовну, що на печі, та попалив, мені б полегшало.

Чоловікові. звісно, шкода жінки: підпалив він у печі і давай ту вовну шмалити Як пошмалив уже з половину, то вона тоді:

— Бач, як на печі вовни поменшало, то й мені полегшало. Годі вже, чоловіче, шмалити, а то мені й на свиту нічого не зостанеться.

182. БУВАЛИЙ ЧОЛОВІК.

— Здоров, куме!
— Здоров!
— А що, був у Марнополі?
— Був.
— А кораблі бачив?
— Бачив? Ще б пак! я їх їв.
— Та вони ж дерев'яні.
— А я думав, що це та риба, що навхрест лежить та море держить.

183. ШЛЯХТИЧ.

Один шляхтич, як небуло нікого в костьолі, молився святому Антонію:

— Свенти Антоні, чи даш, о цоць проше?

А титарь, що назнарошки сховався у вівтарь:

— Чого?—каже.
— Пеньондзи (гроші), свенти Антоні!
— Не дам!
— Чому ж то, свенти Антоні?
— Бось кєп! (бо ти дурень)

— Свенти Антоні! даць не далесь, о цо просілем, а кпіць не кпай: естем шляхціц, мам шабле і своей ці кживди помще!

184. ТЮТЮН ТА ЛАДАН.

Дав чоловік жінці з гривню грошей та й каже:

— Гляди ж: купи мені тютюну!

А саме діло було під Святий вечір. От та, звісно жіноче діло, купила свічечку, ладанцю, прийшла додому та й накадила в хаті. Аж ось і чоловік приходе:

— А що, купила тютюну?

— Та ні,—каже,—купила свічечку та ладанцю та оце й наладанила трошки.

— Ладанила, ладанила!.. Ладанила б тебе лиха година! Завтра годовий празник, а тютюну ні в зуб! (Катеринославщ.).

185. ПОЛТАВСЬКІ ПАНИЧІ.

— Здорові,—каже,—діти!

— Ми,—кажуть,—не діти, а полтавські паничі.

— Чого ж ви на печі?

— Та нема матері дома.

— Де ж вона?

— Пішла по слободі по-під віконню хліба добувати.

186. П'Є ЦИБУЛЬКА ВОДУ.

Їхало два чумаки. Один віз рибу, а другий цибулю. Ото як де стануть кашу варити, то один дає рибу, а другий цибулю, а пшоно—то вже порівно. Ось той, що цибулю дає, ще й ви-

хваляється: ось то його приправа мов лучча, а що там твоя риба! То це як поїдять, він зараз до води та:

— П'є цибулька воду!

А той слуха це раз, слуха вдруге, а в третє дума: питиме твоя цибулька воду!

Та й не дав риби, а наварив сам собі. Попоїв той з самою цибулею каші, до води--аж не те!

— А що,— питає товариш,— п'є цибулька воду?

— Чортового батька без риби питиме! Давай знов удвох варити, та нехай уже лучче риба п'є! (Катеринославщ.).

187. ДОПИТАВСЯ.

Підносе пан чоловікові чарку горілки та й пита:

— А що добра?

— Та не розібрав, пане!

Пан йому другу.

— А що,—пита,—яка?

— Да така, пане, як і перша.

Пан йому й третю.

— А що, яка? розібрав тепер?

— Та хто його зна, пане,—мов би така, як і друга.

— А, бодай тебе! ти в мене всю горілку вип'єш. (Катеринославщ.).

188. САЛДАТ ТА ДИТИНА.

А то в однієї жінки та був на кватирі салдат. От раз її не було дома, пішла кудись, а дома

зостався хлопчик; вона ж там загаялась так, що воно й виголодалось. Як на те москаль їсть хліб. От хлоп'я, щоб як небудь москаль дав йому хліба,—а просити, може, боялось або соромилось,—давай співати:

— Мати хліба не дає! Мати хліба не дає!

Думка, що москаль почує та сам йому дасть.

А москаль як закричить:

— Што ти, падлєц, арьош?

А хлоп'я тоді, наче росердившись:

— У своїй хаті та не можна й хліба співати.

189. В ГОСТЯХ І ДОМА.

Був один пан у гостях і добре там гостювався: їв усякі страви і пив усякі вина, і так нагостювався, що не чув, як його й додому привезено. Прокинувся він та й кричить:

— Лакей! вина!

— Нема, пане.

— Ну то пива!

— Нема й пива.

— А де хіба я?

— Дома, пане.

— Ну, так давай води!

190. СИН ТА МАТИ.

Прийшов син додому п'яний, а мати зна вже його, та й сховалася на піч. А він і каже:

— Боїтесь, мамо?

— Боюсь, синку,—каже вона.

— То ж то! Треба, щоб страх був!

191. ЧОЛОВІК ТА ЯСЛА.

Плете чоловік у хаті ясла та й пита жінку:

— А що, жінко, чи так?

— Так то так, та з хати як?

Воно й справді: як ти ясла з хати винесеш?

192. ДОБРА ПЕРЕПЕЧАЙКА.

Зайшов раз десь чоловік у хату і баче, лежить на столі окраєць хліба, та так його мудро перепечайка умедила, що йому й шкоринка на палець одстала. Він і каже до хазяйки:

— Та й добра перепечайка! бач, під шкоринку хоч пальця засунь.

— Е, це, козаче, ще матуся пекла, а як я, то хоч два.

193. ХАЗЯЙНОВИТА ЖІНКА.

А то одна жінка задумала паляницями торгувати:

— Купи,—каже,—чоловіче, мішок борошна,— буду пекти паляниці та на базарі торгувати.

Чоловік дурний і послухав, купив. Вона як утяла!.. Винесла на базарь—нікому й дурно не треба. Приносе назад.

— Ні, чоловіче: на паляниці нема ходу—люде: бубликів та й бубликів! Іди, чоловіче, товчи в ступі паляниці, а я буду сіяти та бублики пекти.

Напекла, понесла—теж нікому не треба. Приносе назад.

— Ні, чоловіче, і на бублики нема ходу—люде: кваші та й кваші! Іди товчи, я наварю кваші.

Наварила діжку, прив'язала йому за плечі.

— Ну, неси ж на базарь, торгуй, та гляди: у тебе родичів до чорта, то ще дурно пороздаєш.

Взяла кочергу та на землі й написала хрест:

— Цілуй, божись, що нікому не даси!

Він, дурний, і нахилився цілувати хрест, а кваша через голову й вилилась. Вона й давай кричати:

— От бісів син! з таким чоловіком і поживи на світі: як схотів, так мішок борошна й перевів!

194. ПАН ТА МІРОШНИК.

Заїхав пан у млин та:

— Здрастуй, мірошник!

— Здрастуйте, пане!

— А чія ето мєльніца.

— Та чиє, пане, засипано, того й мелеться.

— Да нєт, я спрашіваю, какая ето дєрєвня?

— Та всяка, пане: єсть і дубина, єсть і осичина.

— Да нєт, я спрашіваю, кто у вас старшій?

— А, вам старшого? Паняйте ж на край села, то там вам буде нова хата, а старі ворота і собака Жучка, а в тій хаті живе баба; од неї у нас нема нікого старішого.

— Да нєт, я спрашіваю, кто у вас вищій?

— А, вам вищого? аж айгон стоїть тополя,— од неї у нас нема вищої.

— Ех, дурак, я тібє по уху заєду!

— Заїдьте, заїдьте, пане, мати і вареників наварять.

Плюнув пан і подавсь.

От на другий день набрав той мірошник вівса, вивіз на ярмарок та порозставляв лантухи скрізь по колоді. Набіга на його знов той пан:

— Што ето ти прадайош—авьос?

— Ні, пане, не ввесь—ще й дома єсть.

— Да нєт, я спрашіваю, пачом он?

— Та он, бачте, каже, по колоді.

— Да ти, дурак, нє вчерашній?

— Ні, пане, мати казали, що ось скоро мені вже тридцять два годи буде.

— Ну,—каже пан,—з тобою счепись, то й ярмарок пробалакаєш.

195. ЦИГАН ТА ЖУРАВЛІ.

Послав пан цигана однести пару журавлів до другого пана, та дає йому ще й листа. От циган вийшов у степ, аж угорі десь курлюкають журавлі, а ті, що у його в руках, і собі до їх озиваються.

— А що, хіба в тебе там батько є?

А журавлі дужче.

— Ну, так лети погуляй, та не барись.

І пустив одного. Вже він ждав-ждав того журавля, нема його; пішов він з одним. Приходе й отдає панові те письмо і журавля. Пан прочитав письмо:

— А де ж,—пита,—другий журавель?

— А в письмі, пане.

— Як то?

— Та це ж вам от один, а другий у письмі записаний, от вам і двоє.

196. ЦИГАН ТА БДЖОЛИ.

Каже раз чоловік циганові:

— Коли хочеш меду, так полізь, он там я у вербі бджоли назнав, то піддереш: тільки пообіщай що—небудь Богові, щоб Бог поміг.

От циган зараз:

— Святий Миколаю, поможи мені, я тобі свічку таку поставлю, як кінська нога.

От зліз, а бджоли як обаранили його, летить він з верби. Бебехнув та й каже:

— Жди тепер, Миколаю, свічки хоч три годи!

197. ГОРОД УТІК.

Стояв салдат на часах, зайшов у свою будку та й заснув. А вночі якісь шалтаї йшли та й затаскали його з будкою,—він і не чув коли,— верстов за три. От він прокинувся—зирк-зирк, аж нема города, геть тільки мріє.

— Що за біс,—каже,—і приказу не було, а город увойшов! (Катеринославщ.).

198. САЛДАТ ТАНЦЮРА.

Ідуть два салдати ярмарком та й набачили, що жінки полотна білять та сорочки перуть. Зараз і змовились покрасти. От один як майнув по ярмарку та й знайшов шаповала: ходе той з своєю бруньකою. Салдат до його:

— Пажалуста, заграй міне.

— Як же я тобі заграю?

— Да вот как нібудь, а я тібе пріплачу.

Привів його до ліси, зачепив бруньку за пакілець та брунь-брунь, смика її:—Отак,—каже.

Той шаповал давай брунькать, а салдат у боки та:

Увесь свет прахаділ,
Такіх музик не ваділ...

Баби дивляться й роти пороззявляли, а другий салдат уже підлазе до полотен... так спину видно. От танцюра йому й гука, під танці наче:

Ей, Ільку,
Прігінай спінку!

А далі баче, що тому Ильковi вже нікуди брати, бо повні руки набрав, він ізнову:

А жіноча рубаха
Да ні тот лі мешок?
Рукава завяжі
Да што хоч палажі.

Дає тому на догад. Той тоді убгав усе в жіночу сорочку, рукава зав'язав та й подавсь.

199. ЖІНКА-ГУЛЬВІСА.

— Жінко!
— Чого?
— Чи ти корову доїла?
— Доїла.
— А молоко де діла?
— Поїла.
— Чом же ти мені не зоставила?
— Трясця тобі, болячка тобі, вражому синові! Бач, його ще молоком годуй!

— Та брешеш жінко: три дні, як я вже корову продав.

— Е, мужиченьку, то ж то вона тим і не ревла, що її дома не було вже.

200. ПОДІЛИЛА.

Мати-мачуха, поклавши по-троху каші пасинкам, останню всю віддала синові своєму, приказуючи:

— А ти, Марочку, вишкреби хоч горщик.

Так мов вона більше пеклується за пасинками, ніж за сином. А Марко:

— Якого ката тут вишкрібати, коли каші повен горщик!

201. ПЕРЕБРЕХАВ.

Росхвалився москаль перед мужиком своїми церквами та й каже:

— Е, брат, яка в нас церков большая! А дзвін такий, що й хата поміститься; а як задзвонять, то за п'ятдесят верст чутно!

— Е, —озвався мужик:—а в нас така церква, що батюшка верхи об'їздить на сірій кобилі!

— От, ка-зна-що—перебив москаль,—та який же у вас дяк, що його чуть на всю церкву?

— Е, там такий голос, що на кожних дверях стоїть по два чоловіки та викидають голос лопатами, а то б зовсім люде поглухли.

202. МЕД

Купив чоловік бідний у городі меду, а мачуха поїла його та на дітей звернула:—нерідних

двойко було. Звернула та ще й побила. От вони плакали-плакали, а тоді одно й каже:

— За віщо це нас мачуха била?

— Та, — каже — за мед.

— А бачив ти, який той мед?

— Ні. . кажуть — такий, як решето.

— Ні бо, такий, як журавель.

203. НА ТОМУ СВІТІ.

Їде бідний мужик дорогою, а пан їде шістьма кіньми й питається його:

— А звідки ти, чоловіче?

А він каже сміючися:

— З того світу.

— А що ж там наші батьки роблять?

— А що ж, вельможний пане, панам усюди добре: сидять собі в казанах, а бідний мужик дрова рубає та під ними палить.

204. ПАРА ВОЛІВ.

Мужик один з другим заложився, і каже один, що буде з паном обідати.

— Ну, добре, як пообідаєш, то я тобі пару волів дам.

Приходить до пана, вклонився низенько:

— Пане, я ще нікому про те не казав, але до пана прийшов питати: щоб коштував отакий шматок золота?

І показав йому на руку. Пан зрадів, думає: „оце щастя: треба його пригостить добре, то не мине те золото моїх рук.“ — І крикнув, щоб йому

принесли горілки, напоїв його; дають обідати, той сідає й обідає з паном; пан аж горить, хотів би дізнатися, де той шматок золота. От і пита:

— Ну, де ж твоє золото? що як би його принести?

— Та що ж, пане, в мене нема, я питаю, що б він варт, як би його мати?

— Ото дурень!

— Я не дурень, пане, коли таким способом виграв пару волів.

І росказав йому, що то за штука й узяв з свого товариша пару волів.

205. ДАВ ШАГА.

Дав чоловік старцеві шага, а другі давали йому хто по денежці, хто по полушці, більше не давали. Старець зрадів та так дякує щедрому чоловікові. От чоловік і почав чванитися своїм добрим серцем, і що-разу, як зустріне того старця, зараз і пита:

— Адже я дав тобі шага?

— Та дали, паноче, поздоров вас Боже з жінкою й з дітьми!

Знов зустріне:

— Адже я дав тобі шага?

— Та дали, паноче, поздоров вас Боже з жінкою й з дітьми!

Отак щедрець той усе пита та й пита, вже аж набрид тому старцеві. От раз якось знов, може, вже в двадцяте, знов питає в того нещасного старця:

— Адже я дав тобі шага?

Старець як зіпоне на його:

— Дав же, дав, щоб ти не діждав так давати з твоєю жінкою й з дітьми!

Перестав добрий чоловік питатися старця від цього разу.

206. ЗЛОДІЙ ЗАБЛУДИВ.

Забравсь у комору злодій та й потяг мішок сала. А хазяїн дочувся, що хтось порається в коморі, та туди—там його й застукав:

— Чого ти сюди заліз?

— Заблудив.

— А сало ж на віщо взяв?

— Ну, ти ж кажи!

207. МУЖИК ТА ЖИД.

Було це десь на переправі через велику річку, от хоч би через Дніпро. Було там багато всякого нàроду. Був там і жид,—ходить собі і нюха табáку; а мужикові давно хочеться понюхати, та нічого: просив він у жіда, так не дає жид. Дивиться мужик—ходить якась пані і теж таки нюха табàку з табатирьки. Він би й у пані попросив, та не сміє. Думав, думав, що йому робить, а табàки аж кортить понюхати. Не втерпів та до пані:

— Пані, позвольте—не во гнів вам буде, взяти у вас табаки на понюшку.

Пані дала йому. От мужик і повернувся до жида та й каже:

— От, бач, і пані, та не така свиня, як ти,— дала табàки.

208. ЧОМ БАГАТО ВОДИ У МОРІ.

Погнав чоловік до моря напувати волів. Не п'ють води, а він усе приверта їх до неї; а далі й каже:

— Що за біс, чом вони не п'ють? Здається вже й пора б. Ке лиш, сам нап'юся.

Ухопив раз—солона; хлеснув удруге—мов і солона, і гірка.

— Е,—каже чоловік,—тим же її й багато, що її ніякий біс не п'є.

209. МАЗУР.

Мазур сідав на коня, та ніяк не сяде, все ссунеться. От він і молиться:

— Ох, Господи, поможи; Мати Божа, поможи! всі святі, поможіть!

Та як напружиться,—так і опинився на другому боці. Та тоді:

— Та ну бо вже! не всі відразу!

210. ШЕНЕЛІЯ—ЗЛОДІЙ.

Ночував салдат у баби та й поцупив там щось. Почала баба шукати та й знайшла у салдацькій шенелії загорнено.

— На що ж ти, службо, взяв?

— Што? как? Смееш ти салдата парочіть. Пайдьом сейчас к капітану!

— Та цить бо вже, цить!—каже баба перелякавшися—ти, службо,—добрий чоловік, то шенелія твоя—злодій.

211. ВИПРАВИВСЯ.

— Та й дурний же ти який, панебрате!
— Е, так великий!

212. ОДИНАКОВО ЇЗДИТИ.

— Ляше, ти блудиш.
— Чорт його бери! Однаково їздити. (Київщ.).

213. НЕВМІЛА ГОСПОДИНЯ.

Обідав циган у чоловіка. Подали борщ, кашу. Циган був добре голодний та як заходився біля того, то так наївся, що вже край. Коли це господиня подає ковбасу пряжену. Горе циганові: ковбаса аж пахне, лоскоче в роті, а їсти нікуди. Тоді до господині:

— Е-ех!—каже,—уміла, господинько, годувати, та не вміла давати!

214. ДОБРА КОЗА.

Шукав жид свою козу в лісі та й знайшов, що вже її вовки розірвали. То він тоді:

— Ай коза! ай коза! Хоч розорвалась, та не подалась! (Чернігівщ.).

215. ТРИ ДУМКИ.

Віз мужик на ярмарок пана з жидом; тільки дорогою вісь поломилась, мусіли заночувати серед шляху.

— Ну що ж, ласкавий пане,—каже мужик,—я з того не винен, що така причина впала, але вже тепер кладітеся спати, де хочете.

Ну, пан положився на килимку під деревом, жид на возі, а мужик, хурман той, біля коней, на облозі (наглядати, щоб часом коней не покрадено). Ну, нічого, літньої пори ніч тепла, а зоряно так, що не надивитись! лежать усі троє та й думають кожен своє. Пан лежить, дивиться на небо та й медитує:

— От же й на небі не однаково: одні зорі менші, другі більші, знати б то шляхетніші, благородніші. А цікавий би я знати, за кого ж місяць проміж зорями: чи то за короля, чи то за попа?

Мужик дивився, дивився на небо та й каже:

— Хороше, Господи, як хороше на небі святому! а все ліпше, що небо так високо, а то люде й небо помежували б: вельможні та дужі забрали б більші кутки, а иншим би менші достались, а як кому, то й нічого б не досталось.

А жид позирнув угору, покрутив головою та й помислив:

— Гіт!—а що то, як би в мене стільки кербелів було, скільки зірок на небі? ой вей мір! може б і на процент не давав!..

216. ЛІНИВІ ЛЮДЕ.

Лежить чоловік із жінкою в саду під яблунею, а на дворі дуже душно—пече, аж в'ялить; чоловік і каже:

— От добре б було, як би оце яблуко впало просто мені в рот саме!

А жінка:

— І хочеться ото тобі говорить у таку спеку!.. (Херсонщ.).

217. ДОБРЕ ДУТЬ, ЯК ДАДУТЬ.

Прийшов салдат у шинк, а люде чай п'ють.

— Ех, вот би чайку папіть, да баюсь, штоп не абжечся!

— А ти,—кажуть,—дми!

— Да! добре дуть, як дадуть! (Харьківщ.).

218. ДОПИТАВСЯ ЖИД ЗЛОДІЯ.

Украв злодій у жида козу, взяв на налигач та й веде. Той його наздоганяє:

— Гей, слухай! слухай! На що ти взяв мою козу?

— На мотузок.

— Але за що ти її взяв?

— За роги.

— Але, питаюсь я тебе: що я тобі винен?

— А хіба я з тебе правлю?

219. ЦАПКА.

Був собі такий москаль захожий,—зайшов до нас та й живе. Та якось і вскочив у шкоду: у когось там щось украв. Зґвалтувався народ:—Проженімо його, —кажуть,—геть, щоб його тут і не було в нашому селі.—Дак де тобі: „На що,—каже, мене проганяти, я ж таки з ваших і родом, і по вашому й балакати вмію".

— А ну-ну,—кажуть йому—як же то ти вмієш? А що це?—показуючи йому на чобіт.

— Чобот,— каже.

— А це як зветься?— питаються, на горілку показуючи.

— Гарелка.

— Ну, а оце що?

— Сякіра,—хутенько москаль озивається.

— Добре мовиш,—кажуть на його,—а ну ж іще скажи: що це в тебе?—та й показують йому на його ж бороду.

Москаль тик-мик: не знає, що йому казать. Сказав би він борода, так не знає, чи так воно по нашому буде, чи ні. Думав-думав та й згадав, що наші москалів, сміючися, кацапами звуть,— та як гукне:

— Цапка!—каже.

— Ще б пак не цапка!—кажуть йому.—А ну лиш іди собі з Богом та більше до нас не приходь!

Та й випровадили його.

220. ДОБРА КУХОВАРКА.

Казала невістка:

— Чорт його маму знає тую свекруху! Вона варить борщ у такому покотелі, як відро, та всенькій (увесь) і поїдять, і ще їм мало, а я зварю в малюсенькому, то більше половини зостанеться.

221. БІДОЛАШНА БАБА.

Пішла стара баба до церкви й почула, що там вичитували, як то на тому світі буде плач та скрежет зубів. Іде вона з церкви та так гірко плаче. Зостріває її чоловік:

— Чого ви, бабо, плачете?

— Та як же мені, синочку, не плакати, що прочитали в церкві, що буде на тому світі плач і скрежет зубами,—а чим же я скреготатиму, коли в мене ні однісінького зуба нема?!.. (Поділля).

222. БАБИН САЛДАТ.

Привели салдатів у село та по кватирях і розводють. От один іде в ту хату, куди сказано, та тільки на поріг та як крикне:

— Трепечісь, бабка: твой салдат ідьоть!..

Так та бідна так переляка́лась, що тільки жива. (Полтавщ.).

223. ТАНЦЮРИСТА ДІВКА.

— Чого ти, дівко, танцюєш?

— Адже ж десь музики та грають. (Чернігівщ.).

224. ПШЕНИШНЕ.

— От біда!—каже жінка.—Все на житному та на житному сидимо. Скоро свято,—хоч би паляниць пшенишних напекти. Хоч би ти де вкрав, чоловіче, пшенишного борошна!

— Тю на твою голову!—каже чоловік.—Ще що вигадай! Та ж люде знають, що в нас нема пшениці, то зараз угадають, що крадене.

— І, чоловіче! Та я так його спечу, що ніхто й не добереться в йому смаку—чи воно пшенишне, чи житне!

225. ЧОМУ ЖИДИ НЕ ХЛІБОРОБИ.

— Іцку, чого жиди не хочуть бути хліборобами?

— Ну, прошу вельможного пана, як би вони панові були хліборобами, то хто був би панові жидом?

226. ЧИ ДАЛЕКО ДО СЕЛА?

— Дядьку, а дядьку! А скільки верстов буде до села?

— Та хто його зна!.. Як ваші коні не потомлені, то верстов з дванадцять буде, а як потомлені, то й двадцять набереться.

227. ЗІМА ЛЮТА.

— Ой, то-то, куме, зіма люта буде!

— Невже?

— Страшенні морози будуть!

— Та ну?

— Так буде холодно, що аж-аж-аж!

— А ти звідки те знаєш?

— Бо ж у мене кожуха нема.

223. КОНІ ЖАЛІЄ.

Їде чоловік, наздоганяє бабу: несе на плечіх великий клунок, ледві тягне.

— Сідайте, бабо, я вас підвезу трохи!—каже чоловік.

— Ой, спасибі тобі, синочку!

Сіла та й держить той клунок на плечіх.

— Та вам же тяжко, бабо, клунок держати,— положіть його на віз.

— Е, дай тобі, Боже, здоровля, що мене везеш, а то ще таку вагу на віз класти! Треба ж і коні пожаліти.

229. МОСКАЛЬ ТА МАЛЯР.

Москаль до маляра:
— Що ти малюєш?
— Бога.
— Намалюй мого батька.
— Чи ж я твого батька бачив?
— А Бога ти бачив?

230. ДОБРА БАБА Й САЖОТРУС.

На селі ще ніколи не було сажотруса, і люде його не бачили. А то раз ішов він на село до пана коміни трусити. Іде лісом, а баба гриби збірає. Побачила його, що такий чорний та страшний—певне чорт. А саме тут стежка розбігалась на два боки. Сажотрус і питається:
— Бабо, скажіть, якою стежкою ближче до села, чи правою, чи лівою?
А баба:
— Воно б правою й ближче, але бо там на кінці села стоїть хрест... то вже йдіть лівою, хоч і далі.

231. ПІВ БІДИ.

Була собі жінка та така скупа, не жалувала чоловіка: сама ласеньке їсть, а тому—хліб сухий. От купила одного разу ковбасу, та так, щоб чоловік не знав. Половину ззіла, а половину заховала в хижці. Та все ходе та п'є воду. А чоловік і питає:

— Чого це ти, жінко, все воду п'єш?

— От напала якась біда, так і п'ється вода!

А чоловік і помітив: мабуть воно щось є! Та з хати, мов за якимсь ділом, та нишком у хижку, та намацав там тую ковбасу та й ззів. Увіходить у хату, а жінка знов до водянки:

— Оце якась біда, що п'ється вода!

А чоловік:

— Та й я ззів пів біди,—дай і мені води.

Жінка й не туди то, до чого він говорить. Згодом кинулась до ковбаси, аж там ні крихотки.

232. ШВАЧКИ.

— Що ваші дівчата роблють?

— Шиють та співають.

— А мати що роблють?

— А що ж? Порють та плачуть.

233. ГАРНО ПРИПРОХУЄ.

То завів до себе один господарь бéседу в свято. Посідали гості за стіл, поставлено перед їми мнясо, а господарь і припрохує:

— Їжте, гостоньки мої любі! Ріжте собі печінки, крайте собі серце!

234. ЖЕНИХ.

Виріс уже парубок здоровий, та все не хоче женитися. Батько його вмовляв, умовляв, щоб одружився, а далі ще й кума на поміч покликав.

— Та оженися, сину!—той каже.—Доки ж парубкуватимеш? Що ти собі думаєш? Це ж по

всьому світу! Коли прийшов до літ, то мусиш оженитися. Твій тато чотирма роками за тебе молодчий був, як оженився, а Бог його благословив,—щасливо прожив стільки літ із твоєю мамою.

— Еге,—каже розумний син,—а з ким же я буду женитися? Добре було татові, що вони посватали маму, а я з ким женитимуся, з чужою?

235. ЧОМУ ДО КОРЧМИ ХОДИТЬ.

— Чому ти, Грицю, все до корчми ходиш?

— Ну,—говорить,—звісно чого, бо корчма до мене не прийде.

236. НЕ СХОЧЕ.

— Куме! на що бо ви вашого сина жените? Та то ще дитина, воно ж іще дурне.

— Ба, кумоньку! То ж то й добре дурного оженити, бо як до розуму дійде, то сам не схоче.

237. НІКОЛИ РОЗБІРАТИ.

Стояли влітку салдати на селі, а далі вже треба їм було виходити.

— Слиш, бабка,—каже салдат на свою хазяйку,—завтра в паход, штоп рано всьо ґатово било.

То та вже баба встала рано-ранесенько: наварила, напекла, нагодувала салдата,—рада є що випроважає. Коли це як затуркотить тарабан, як схопиться салдат та як почне пхати в ранець і своє й хазяйське, і своє й хазяйське Баба репетує:

— Що ти, служивий, чи не здурів? Куди це ти моє добро забіраєш?

А він як визвіриться:

— Стану я,—каже,—роздивляться тепер, што твайо, а што майо,—так і в паход не паспєю.

Та й подався.

238. ЦИГАН ПРОСИТЬСЯ НА НІЧ.

Просився циган до хазяїна на ніч:

— Прийміть мене, мій хазяїне, на ніч, та не самого, а з сімейкою. Та там нас небагатечко: от тільки сам та сама, та він та вона, та дідуньо з бабунею, та татуньо з мамунею, та я, та жінка моя, та діточок двоє маленьких, троє більшеньких і той Іван, що несе ковбан, і той Данило, що несе точило; а ще не всі—є п'ятеро в вівсі.

239. ПОВЕРШИВ.

— Так що, що він мене бив? А я його лаяв: лаяв-лаяв, лаяв-лаяв, аж поки налаявся!

— А він же чув?

— Де там!

240. ПАЛИЦЯ.

Прийшов один жид до корчми і мав собі гарну палицю. А в корчмі сиділо два чоловіки та й давай чіплятися, ні сіло, ні впало, до жида

— Дивись,—кажуть,—це нашого старшини палиця! А де це ти її взяв, жиде? Украв, га? признавайсь!

Жид мовчить, уже й злякався, хоч палиця та не крадена, а його власна. Коли саме на це ввіходить старшина до корчми. Тії причепи зараз до його.

— А правда, то ваша палиця? Чи не вкрав її жид у вас?

Старшина глянув на палицю: та й гарна ж! І закортіло йому ту палицю відняти.

— А й справді це моя! Де це ти її узяв, жиде?

А жид уже оханувсь, питає:

— Чуєте, пане старшино,—то ваша палиця? Візьміть, як ваша!

Старшина бере.

— Так,—каже жид,—добре! У нашім селі злодії обікрали церкву і тую палицю там покинули, забули; а люде дали її мені, щоб я йшов у світ: хто буде казати, що то його палиця,—той церкву обікрав.

Старшина доді туди-сюди... Та що робити? Не то палицю віддав, а ще й заплатив жидові, щоб нікому не казав.

241. ГАРНИЙ ЧОЛОВІЧОК.

— Чи не крав ти?

— Та крав.

— А жінки чи не бив?

— Та бив.

— А пакостів сусідові чи не робив?

— Та робив.

— Може й постів не додержував?

— А боронь мене, Боже! Чи я ж невіра.

242. НЕ ВТОРОПАВ.

Украв салдат у хазяїна леміш та й сховав у свій ранець. А жінка й кинулась:

— Де, чоловіче, леміш?

А чоловікові не хотілося шукати, бо вже був вечір і спати лягали. Так він:

— А там де-небудь. Хай завтра вранці знайдемо.

А салдат лежучи почув та собі й думає.

— Вот шельмец! Как ето он узнал, что леміш у ранце? Он колдун!

Та як хазяї поснули, встав тихенько, виняв той леміш із ранця та й положив туди, відкіля взяв був.

243. ЦИГАНОВА ПРАВДА.

Попобили цигана за якусь крадіжку люде, а він іде сам собі, зітхає, та:

— Е-ех! Нема в світі правди, тільки в мене та в Бога трошки!

244. МАЙСТЕР.

Каже син до тата:

— Гемблюйте, гемблюйте, тату,—я зайду та сокирою поправлю за вами.

245. КУПЦІ.

— Як у вас люде живуть? Чи з самого хліба живуть, чи може шевцюють, чи бондарюють, чи які инші майстри?

— Ні, пане, у нас усі люде купці.

— Купці? Як то так? Чим же вони торгують?

— Хлібом, пане.

— Як то? Перевозють звідки та тут на бариші перепродують, чи як?

— Ба ні! Оце як намолоте в зімі чоловік, то кожне і несе, продає, — ото й купець. Ну, а прийшла весна, нема чого їсти, — йде, відкуповує назад, знов купець. Хіба ж і не купці?

246. УЧЕНИЙ СИН.

Мав чоловік-хлібороб сина та й оддав його вчитися до міста Синок не дуже вчився, більш того, що байдики бив. Приїздить із школи додому на літо. Питає батько:

— Ну, чого ж тебе там учено, сину?

— Всього, — каже син. — По латинському розмовляти учено.

— А ну-ну, — каже батько, а саме тоді накладав гній на віз, — як же то? От скажи, як по латинському називається гній?

— Ну, як же там? Гноятус, — каже син.

— А вила? — питає батько.

— Вила... вилатус.

— А віз?

— А віз... звісно, — возатус.

— Ге! — каже старий, — та й добре ж тебе вивчено! Годі ж уже вчитися, а бери лишень вилатус, а ними гноятус та отуди на возатус!

247. ДЖИҐУН.

Ішло троє хлопців і один у одного й питають:

— Що тобі мати наварила?

Один каже:—Галушок.

Другий:—Кулішу.

А третій:—Зварила мені мати джиґуна. Я їв, їв, та хотів Богу помолиться, та ніяк не можна: все їсти хочеться.

А джиґун, то—самий сирівець.

248. ВЕЛИКИЙ МАЙСТЕР КРАВЕЦЬ.

Я собі майстер пан! Я три тижні на роботі був, трьом старшинам кожухи шив, тринадцять способів знаю мішки шити. Пішов я до корчми і кажу музиці:

— Грай мені!

А мужик репаний три дні руки від гною не вмивав, як лусне мене по зубах, то я всякий смак стратив. Устав я, хотів йому так дати, щоб він і ноги задер, та думаю собі—ще руки об його вкаляю!.. Та й пішов собі. Приходжу додому. Жінка, як звичайно господиня, дає мені картоплі до картоплі... А я їсти не можу: смак утратив.

249. ГАЛУХ.

Пішла жінка до криниці по воду та й набрала з водою жабу. Принесла додому, налила води в горщик, поставила, щоб закипіла, і не бачила, як жаба в горшку опинилася. Вбігає в хату маленький її син і питає:

— А що то, мамо, в горшку буде?

— Галушки.

Хлопець став проти печі та й дивиться.

А вода почала нагріваться, то жаба й вплазить з води та й спинаєтъся на вінця. То хлопець:
— Мамо! а найстарший галух очі витріщив!

250. НІКОЛИ ЖУРИТИСЯ.

— Парубче, твій батько вмер!
— Стривай трохи,—дотанцюю!

251. У НАС ЩЕ ХВАЛИТИ БОГА.

То був колись такий лютий пригінчий панський,—усе бив людей. Ото одного разу вхопив якогось парубчака молодого та й давай його періщити, а той репетує. Коли це на той са́ме час надходить у двір з другого села чоловік подорожній. Поздоровкались, роспитались, за яким той ділом.
— А що ж там по світах чувати?—питає пригінчий у того захожого.
— Ат! що чувати!—той одказує.—Біда! б'ють і плакати не дають.
— А чуєш ти, йолопе!—говорить пригінчий до хлопчака, що тим часом сльози утирав,—яка біда у людей: і б'ють, і плакати не дають! . А в нас ще, хвалити Бога: що-дня наревешся, скільки схочеш.

252. НЕОДНАКОВИЙ СУД.

Здибалися мірошник із шинкарем у пеклі та й збалакалися, хто за що сидить там.
— Ти за що?—питає мірошник шинкаря.
— Бо не досипав.

— Гай-гай! —покивав тоді головою мірошник,— який же неоднаковий суд. Ти не досипав та в пеклі сидиш, а я як розмір брав, то було з верхом коряк насиплю, ще й зверху притопчу,— а от же й я тут опинився!..

253. ДОБРИЙ БАТЬКО.

Стояв циган шатром, а зіма була люта. За день намерзлися і циган, і циганка й циганчата так що аж-аж-аж!.. Приходить ніч, треба лягати спати. а циган ухналі зубами кує та й каже:

— То ж то мені холодно, а як же вам діточки!

Діточки й зовсім у плач, а він тоді:

— Лягайте, дітки, на мене,—нехай уже я замерзну.

254. ПАНСЬКА ЧУПРИНА.

Купався пан-лях та й став потопати. Репетує:

— Ратуйте, хто в Бога вірує!

А сам от-от уже захлинеться.

Почув чоловік, прибіг, ускочив у воду, вхопив пана за чуприну та й витяг із води. Пан тому мужикові не здякується, виняв гроші, дає. Коли це надходить другий пан-лях.

— А цо то?—питає.

— Вицьонгнонл мне з води!—одказує цей.

— А відзялем, відзялем, як он цебе за чуприне цьонгнонл,—говорить той.

— За чуприне?—аж скрикнув цей.—А ти, пся крев! То ти не знаєш, що тільки пан має право за чуприну мужика тягти! Сто нагаїв йому в шкуру!

А тут уже набігли панські слуги. Як ухопили того бідолаху, як простягли,—дали сто нагаїв!

255. ГУРТ.

— Чом це ви, бабо, не сядете до гурту?—питають сердиту бабу.

— Я сама собі гурт!

256. ДОБРИЙ СИН.

— Бач, синку, як ти був малий, як я тебе доглядав та годував; а ти мене старого і годувати не хочеш.

— Так добре, що в мене горло було, як у того шпаченяти; а у вас тепер, як та халява, так чорт її й напхає.

257. ДОБРЕ ПРИЙМАЄ.

Прийшов кум до куми в гості. А вона, зрадівши, та й варить йому яйце. А дітей купа, го кожне собі:

— Мамо, мені яйце! Мамо, мені яйце!

А вона:

— Цитьте, діти, цитьте! Кум не свиня, щоб сам ціле яйце ззів!

258. БАСЛАЇ.

Везе литвин двох семинарів-богословів додому з Чернігова на різдвяні святки. Везе, а на дворі мороз та ще й з вітром. Бились, бились, насилу добились, до якоїсь корчми, що над шля-

хом стояла. Уїхали в двір, стали, пішли в шинк погріться. Погрілися трохи, може й закусили,— далі вже треба й їхати. Хлопці ще в хаті, а литвин пішов уже до коней.

Коли це під'їздить другий литвин. Під'їхав, став.

— Здаров, земляк!

— Здаров!

— А што вязьош?

— Баслайов.

— А што ж вано: риба аль птіца?

— Не, царковні вещі.

259. СОБІ РОБОТА, ЛЮДЯМ РОБОТА.

— Молодице!—каже господарь до женчихи,— отже ми одно їли, одно пили, а чому за мною по два снопи, а за тобою по одному.

— Ге!—відказує молодиця,—бо ви, пане господарю, собі робите, а я вам.

260. ОЖЕНИВСЯ.

— А що, вже оженився?

— Оженився.

— А що молоде взяв, путяще?

— Молоде! сорок літ ходило без запаски, а сорок у запасці.

— А надано що за нею?

— Надано. Дванадцять кобзарів та дванадцять послухаторів,—коли хоч, щоб усі були вкупі, то збірай по шляхах

261. СЛАСТЬОНИ.

Якийся москаль, у Таганрозі, чи що, заходився сластьони пекти та продавати: „От—думає,—забагатію!“

Коли й натрапив на якогось заробітчанина та й каже:

— Вот што, малий: ти заплаті мнє палтіну, а уш я тєбя сластьонамі накармлю!

— Гаразд!—каже чоловік.—Тільки щоб годував, поки їстиму.

Згодився москаль І почали: той пече, а цей їсть. Як напече оце ваганки, то той згребе обома руками, видавить олію та в рот... Звісно, чоловік виробився, виголодався, то багато ззість. Москаль уже питається:

— Ішшо? Може буде?

— Та де там буде?.

От той пік-пік, пік-пік... та тоді як швиргоне сковорідку, як крикне:

— Скавародку с'єш!.. Міня с'єш!..

262. П'ЯТНИЦЯ.

Ішов козак шляхом, а на колоді сиділа дівчина..

— Е, гарна дівчина!.. Пожартував би, та п'ятниця.

А вона йому:

— Козаче! завтра субота буде, та дівчини не буде!

263. ТРЕБА СКРІЗЬ ПРИЯТЕЛЯ МАТИ.

Прийшла баба до церкви, обмінила дві свічки та й пішла до сбраза св. Михайла. Поклонилася та й ліпить—одну свічку святому, а другу чортові. А люде штовх її та нишком:

— Що це ви, бабо, робите! Та ж то нечиста сила!

— Е, люде добрі! хто його знає, де доведеться бути,—треба скрізь приятеля мати.

264. НЕВЕРЕДЛИВИЙ САЛДАТ.

Один салдат став на кватирю та й умовляється з господинею:

— Ти міня, тьотушка, не ґані: я челавек добрай.

— Та знаю я, знаю! Всі ви, москалі, добрі,—аж нікуди!

— Нет, тьотушка, я не такой, как другіе-прочіе, ілі как твой муж. Как прідьот, так і начньот крічать да камандовать:—„Давай борщ! давай кашу! Давай то! Давай сьо!“ А я, тьотушка, челавек прастой: мне адну куріцу сваріш, другую ізжаріш, да ентіх штук нескалька спекьош, што на скавародке падпекаются да маслом падліваются, да ентіх, што с тварогом ані,—в сметанке едят—десятачков нескалька да і будет мне на деньок!

265. КОЛИ МОЛОКА НЕ ГРІХ.

— Боже наш, Боже! коли того молока не гріх?

— Брате! як немає.

266. УМИВАННЯ.

Устав Іван удосвіта та просто й пішов до шинку. Увійшов, аж нікого нема,—кудись жид одвихнувсь Він і заходився коло чарочок—одну, та другу, та третю. А жид вернувся та й почув з другої хати.

— А хто там такий?

— Це я, Йван.

— А що ж ти там робищ?

— Та що? вмиваюся.

— Ну, ну! Озьми булку та втрися.

267. ДІВКА ПІСЛЯ ДМИТРА.

До Дмитра дівка хитра, а по Дмитрі—хоч комін витри. Як іде ввечері, а стовп стоїть, то вона каже:

— Добривечір вам, дядьку!

А собаку стріне та й питає:

— Чи не в старости ви, дядьку, йдете?

268. ЖАЛІСЛИВИЙ ДЯК.

Був дяк на селі,—добрий опіюка. Прийшо страшний четвер, а він упився та й не прийшов на страсти. Другого дні біжить вулицею похмелятися, перестрівають його люде та й питають:

— А чому, пане дяче, на страстях не були?

— Ой, люде добрі! Як згадав я, як жиди Ісуса Христа мучили, то так мені жалко його стало, що з того жалю випив трохи та й на страсті не пішов.

Аж ось приходить Великдень. Ізнов дяк упився та й не прийшов до церкви. І таки знову люде питають:

— А чому, пане-дяче, не були вчора на службі?

— Ой, людочки добрі, парахвіяне мої любі! Так я зрадів, що Ісус Христос воскрес, що таки пішов до корчми та трохи й укинув з радощів...

269. НІКОЛИ ДОЖИДАТИ.

Їхав чоловік на ярмарок і зустріли його в лісі розбійники. Пограбували його та ще й хочуть повісити. Ті кажуть вішати, а ті—ні. Сперечаються, а чоловікові надокучило слухати, так він:

— Та нуте бо вже або вішайте, або пускайте, бо мені на ярмарок треба!

270. ДОБРЕ ПІДДУРИВ.

Пішов циган красти садовину, переліз через тин та хильцем-хильцем під грушу, потрусив та й збіра. А було місяшно, то хазяїн і вглядів. Підійшов тишком-нишком іззаду та за чуприну хап!

— То ти так? Навчу ж я тебе в чужий сад лазити!

А циган:

— Ой, пане-господарю! будьте ласкаві, що хочете зо мною робіть,—хоч живцем шкуру здеріть,— тільки через пліт не перекидайте! Помилуйте!

А хазяїн росердившись:

— А, сякий-такий! То ти будеш у мене груші красти, а я тебе милувати буду?

Та як ухопить цигана та через пліт його гуп! А циган скочив на ноги, як кіт, та ще й уклонився:

— Дай же тобі Боже здоровля, чоловіче, що ти мене ще й підсадив! Тепер шукай вітра в полі!

Та навтіки!

3 271. ЦИГАН-КОНОВОД.

Украв циган кобилу, а його наздогнали, впіймали та й привели до ратуші в громаду. Люде на його:

— А, злодюго! а, коноводе!

А циган:

— Біг-ме, панове-громадо,—який же я злодій? Щоб у моєму міху дух заперло, щоб моє ковадло роскололося та молоток вищербився, коли я кобилу вкрав! А ось як, люде добрі, це було. Іду я вулицею, та так поспішаюся... Аж упоперек вулиці коняка лежить. Паслася, паслася та й лягла. А коняка, велика, а вулиця вузенька,—ніде пройти, ніколи обійти. Хотів я переступити, та тільки однією ногою переступив, а вона якісхопиться, як понесе мене!.. Гора—не гора, пліт—не пліт, окіп—не окіп!.. Я що маю сили держу її та кричу: „Тпру, гніда! тпру, гніда!“ А вона біжить! А вона біжить!.. Та й забігла зо мною аж на друге село... Та вже ці парубки,—дай їм, Боже, здоровля!—зупинили її та й сюди привели.

— А де ж на їй ремінна вуздечка взялася?—питає громада.

— Ги, люде добрі!—каже циган,—та хіба там роздивитися, де що взялося, коли ми так бігли, що все тільки мельк-мельк-мельк перед очима!..

272. ДОРОГІ ЧОБОТИ.

Служив наймит у жида, одійшов та й заніс жидівські чоботи Жид запозвав його до суду, щоб наймит заплатив йому за чоботи—десять карбованців.

— Змилуйтесь, пане суддя,—проситься наймит,—де ж таки за такі чоботи десять карбованців Та гляньте на їх, яке це дрантя: всі в латках!

Питається суддя в жида:

— Як же ви їх так ціните?

— О, пане суддя!—каже жид—як я їх ціню? О, то я дуже добре їх ціню! Слухайте сами, пане суддя За нові я оддав за їх шість рублів; тоді оддав пришити пришви,—ну, то вже дев'ять рублів. А ще на їх десять латок,—ну, яка там по п'ятаку, яка по злоту,—то й буде карбованець—от вам і десять Хіба ж ні?

273. ОЧИЩЕНІЄ.

До одного москаля убрався в хату злодій. Та підліз під покутя, бо там була завіска,—так він підліз під ту завіску.

От той москаль пішов у ту хату Богу молиться став на коліна та й просе:

— Ґоспаді ачисті душу маю!

А той за завіскою й каже:

— Ачіщу.

А той москаль ізрадів та й уп'ять просе:

— Ачісті і жану маю!

— Ачіщу.

— Ачісті і детак маїх!

— Ачіщу.

— Ачісті і зятька маво!

— Дак не успею.

От москаль помоливсь Богу і пішов у другу хату та й хвалиться жінці:

— Вот, жана, нас Ґасподь любіть і ґаваріть ка мне і ґаваріл, што ачістіть душі наші—і табе і міне, і детак наших.

А жінка й каже:

— А зятька?

— Дак ґаваріл: не успею.

От вони полягали, а в ту хату ніхто не пішов ночувати. Як усі поснули, злодій виліз та й забрав усе добро їх. Вони як прокинулись, подивились,— коли як раз очистив. Тоді москаль той і каже:

— Вот ґаваріл, что ачіщу,—вот і ачістіл. А зятька не успел.

274. ТРИ ЮШКИ.

Жалівся старий батько синові, що не годує його невістка, та й голодний повсякчас сидить.

Син почав докоряти жінці. А вона:

— Хіба ж я тата не годувала? Сьогодні вже тричі годувала: вареники зварила—юшку йому дала, картоплю зварила—юшку дала, яйця зварила— юшку дала. Три юшки, тату, їли, та ще вам мало?

